

Каленик

ИЗДАЊЕ
ШУМАДИЈСКЕ
ЕПАРХИЈЕ

2002
5-6

**БЛАГОСЛОВ
КРАГУЈЕВАЧКОЈ БОГОСЛОВИЈИ**

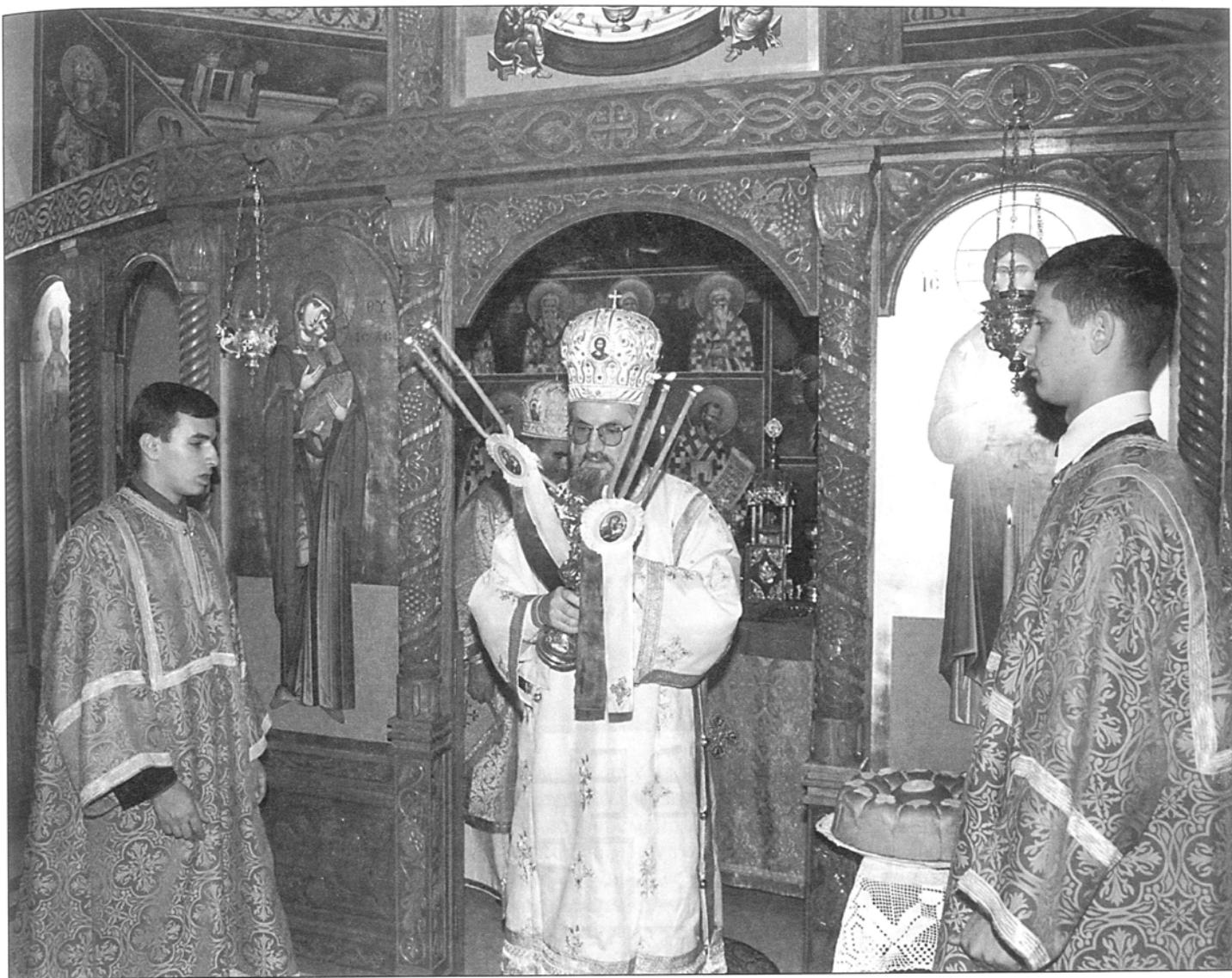

Владика Јован са монаштвом
манастира Благовештења

Помен владици Сави

Након архијерејске литургије
у Јагодини

Први месеци архијерејског служења епископа Г. Јована у Шумадији

ОГЛАШЕНА ГОДИНА МИЛОСТИ ГОСПОДЊЕ

И ревноснијима неого што је Редакција нашег листа, било би тешко да опису првих сто дана архијерејског служења Господу новоизабраног епископа шумадијског Г. Јована (Младеновића). Из више разлога: Најпре, све што долази од Бога, не објашњава се лако. Такође, овоземаљским мерилима не може се измерити светотајински значај готово свакодневног служења Свете литургије новог епископа. Нема ни простора да се изведе рачуница ооко сто тридесет епископових посета парохијама и храмовима епархије, од Варварина до београдских приградских насеља.

Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован, сходно начелу које је изнео у приступној беседи 1. септембра 2002. године: Да огласим годину милости Господње (Ис 61, 2), из сата у сат, из дана у дан, проповедао је реч Божју у "добро време и невреме" свакоме ко може и хоће да чује.

Поред тога што је обишао више цркава и парохија него што има дана од како је на катедри шумадијских епископа, владика Г. Јован нашао је времена и могућности да у својој и епархијској кући угости многе: и простодушне вернике из многих села, и већину свештеника, и најугледније научнике - сајруднике на црквеним питањима, и председника државе, браћу архијереје, и своју духовну децу из далеке Америке...

Каленић у овом двоброју доноси само мали избор вести о свакодневном проношењу Благе Вести нашег епископа по Шумадијској епархији. Остаје нада да ће ово наше посредовање помоћи читаоцима да се определе да чешће буду тамо где је епископ, јер је то, како каже св. Игњатије Богоносац - знак да Црква постоји.

Сабор свештенства Шумадијске епархије

ПРАВИ ЦРКВЕНИ ПАСТИР НАЈПРЕ СЕБЕ ОСВЕЂУЈЕ

Епископ шумадијски Г. Јован 15. октобра 2002. године одржао у Крагујевцу први братски састанак са свештенством Епархије. Треба говорити и сведочити о спасоносној љубави према човеку, макар он био и највећи грешник - једна је од архипастирских порука

Драги оци, драга моја браћо,
О громног је уважавања свештенички чин; преголема је, спасоносна и чудесна благодат свештенства. Преко свештеника Господ у људима чини велика и спасоносна дела: чисти их и освештава, препорађава у бањи новога живота, обнавља и крепи; претвара хлеб и вино у пречисто Тело Христово и Кrv у Самога Богочовека; сједињује небо са земљом, човека са Богом; чини један јединствени сабор од Анђела и људи.

Своју мисију и своје посланство у Цркви ми, пастири Цркве Христове, можемо најбоље да сагледамо преко оног чудесног догађаја који је описао јеванђелист Лука - о његовом и Клеопином путовању са Хри-

стом у Емаус. Било би превише да овде поновим ту Јеванђелску причу коју ви боље знате од мене, али после ломљења хлебова... ове речи су најважније: "Не гораше ли срце наше у нама док нам Он казиваше и тумачаше Писмо". Овај чудесни и Јеванђелски догађај велика је поука и пример за нас, заиста нема важнијег ни светијег посла и задатка од Богом дане бриге и старања о спасењу света и човека.

Ово је заиста света, одговорна и тешка мисија, али, ако се у срцима нашим настани ова Лукина и Клеопова брига о спасењу и о Христу Спаситељу, Распетоме и Вајсарском за сав род људски, онда ће нам се и сам Христос сигурно придружити и с нама Свој благословени хлеб по-

делити и срца наша испунити спасоносном вајсарском радошћу и мисионарском апостолском ревношћу. Христос је дошао и јавио се у нашем свету као Спаситељ и зато је сваки сусрет са њим оно прво и основно за сваког хришћанина. Све док се човек не разбуди за тај сусрет и приступ Христу, све дотле је у неком предворју хришћанства. Ту је огромна улога свештеника: да своје вернике из тог предворја уведе у кућу - Цркву. А да би то учинио он мора прво да се сртне са Христом и доживи Га. Није доволно бити само религиозан, потребно је бити хришћанин. Наш савремени човек можда је и религиозан, али више на један општи начин, што није доволно да би се осетила сва новина Хришћанства. Вера у Христа и искуство спасења у Христу јесте нешто далеко веће и пуније од пуке религиозности. Отуда је за Православне мисије Цркве и њених посланика, да се стара о спасењу свих људи и свих твари. Спасењу, велим, не само као избављењу и исцељењу, него још више као пуноћи бића и живота човека у заједници са светом Тројицом.

Дакле, мисија нас свештеника јесте буђење у нама, у срцу нашем, и у срцима наших верника оне јеванђелске истине за спасење и жеђ тога спасења. Треба, према томе говорити и сведочити о спасоносној љубави према човеку, макар он био и највећи грешник. Зато је наша ми-

сија увек савремена и увек нова.

Ова наша мисија проношења Благе Вести спасења савременом човеку и свету може бити успешна и уверљива само ако потиче из нашег хришћанског срца и покушаја новог живота у Христу. Свети Григорије Богослов је говорио да је прави пастир црквени онај који прво ради на своме спасењу и који прво "најпре себе освећује, па онда и друге освећује; који најпре себе прочишћује, па онда и друге приводи чистоти; који најпре себе омудрује, па онда и друге учи мудrosti".

Нас је Бог поставио да пастирствујемо у нимало лаком времену кога морамо дубоко бити свесни, јер оно пред нас поставља огромне задатке и изазове, које ми својим људским слабостима не можемо успешном да решимо. Зато је врло важно да лично ми живимо благодатно, а Благодат Божја све недостатке људске допуњује. Зато морамо чувати тај благодатни залог и тада ћемо осетити то благодатно дејство а не дејство, своје са којим не само што не можемо помоћи другоме, него не можемо помоћи ни себи, нити можемо носити "Јарам Христов" у овом секуларизованом времену у којем нас је Бог поставио да пастирствујемо.

Дакле, наша је света дужност, а на то нас обавезује и наша свеште-

ничка заклетва, да у овом и оваквом времену трагамо за изгубљеним овцама (али истовремено да чувамо и оно стадо које нам је у тору), и да добро водимо рачуна да се у том трагању за изгубљеним овцама и сами не изгубимо и залутамо. У том случају нећемо бити од користи ни себи ни другима, и наравно да при том имамо увек на уму речи Господа Христа: "Идите и проповедајте свим народима Јеванђеље, крстећи их у Име Оца и Сина и Светога Духа".

Задатак црквеног пастира данас је врло одговоран, сложен и тежак.

Наши верници, нешто због недовољне црквености, нешто због неизнаја шта је то Хришћанство, да ли сами од себе, чине грешке које знају понекада да буду штетне по Цркву и њен поредак. Још ако свештеник није на таквом духовном нивоу да им помогне у њиховим невољама, и уместо да он њих помоћу Божјом и својом пастирском речју приведе познању истине, може да се додогди да се и он сам утопи у ту жабокречину горе поменутих људи, или да се идентификује са њима. И што је најжалостније, може да се лагодно осећа у таквом друштву и тако губи своје драгоцено време и своје назначење и да му више одговара друштво залуталих оваца него питомих. Свештеник који своје вернике не храни Јеванђелском и светоотачком храном, он најчешће храни себе и друге, вероватно, политиком, бизнисом, оговарањима, поделама и слично.

Дешава се, нажалост, да и Епископ и свештеник попусти пред вољом народа ради мира у Епархији или у парохији. Није ретко да у Цркви неко започне неку акцију за своје циљеве, и успе тако да убеди појединце да "апелују" на Црквене власти да попусте у Црквеној дисциплини, и тако, ако данас попусте у малом, неважном, сутра ће сигурно морати у већем и много важнијем. Али ми морамо добро знати да не-

мамо право да трошимо наслеђе које нисмо ми зарадили и стекли. И сад, ако га ми "распродамо" ради неког "вишег добра" или секуларизације времена, шта ће онда остати будућим генерацијама? Чиме ће се оне спасавати и стицати та "виша добра"?

Пчела иде од цвета до цвета да би упила слатке сокове, које прерадију и носи у своју кошницу као најдрагоценју храну. Тако и свештеник стално прикупља божанске истине из Светог Писма, свештене литературе, црквене и световне књижевности и мудрости других, па све то сређује у својој души. То није обично стицање знања путем памћења, вежбања и меморије, то је доживљавање истине, вере и Божанског Откровења. Прилике и услови живота се стално мењају, поготову у овом нашем времену. Зато нас Свети апостол Павле опомиње: "Пазите на дане, и месеце и времена и године". Ове поруке ми данас морамо дубоко бити свесни, јер живот наших верника стално трпи промену, и тако исто трпе лица и наличја наших парохија. Иако се ни за јоту не мењају Јеванђелска начела, мењају се прилике за мисионарско деловање Цркве и свештеника. Од нас проповедника се тражи да говоримо Јеванђелским језиком оно што Бог поручује људима у овим данашњим условима живота... Људи траже одговор Цркве на многа питања која их муче као чланове породица, супружнике, као радника на пословима, као људе који доживљавају сукобе и кризе сваке врсте. Нажалост, међу, назовимо их тако верујућим људима, има доста милитантних особа које су увек спремне да нападну Цркву, свештеника и добrog верника. С друге стране, постоји опасност од секуларизације свештеника, јер неки теже да свештеника претворе у функционера јавне институције.

Све ово, као и још велики број непоменутих појава, стављају пред свештеника нове задатке, а то значи да се од свештеника тражи више ревности и одговорности. Према пророку Малахији се каже: "Усне свештеникове треба да чујају знање и закон". Зато, уколико буде више вере, више личног доживљавања Христа и Његовог Јеванђеља, више личног примера, залагања и рада, утолико ће у овој нашој одговорној, али светој и узвишенoj служби, бити више успеха а мање потешкоћа. ■

"Да у овом и оваквом времену трагамо за изгубљеним овцама, али истовремено да чувамо и оно стадо које нам је у тору, и да добро водимо рачуна да се у том трагању и сами не изгубимо и залутамо."

После одржаног братског састанка са Архијерејским намесницима 13. септембра, Преосвећени епископ Јован је заказао и братски састанак са свештенством епархије Шумадијске, а који је одржан 15. октобра у Крагујевцу.

Овај братски састанак свештенства епархије Шумадијске започео је Св. литургијом коју је служио Његово Преосвећенство епископ Јован, уз саслужење архијерејских намесника Епархије шумадијске у Саборном храму. Око 9.30 сати свештенство је прешло у салу Епархијског административног центра, где је отпочео радни део.

У свом уводном говору Епископ је најпре изразио радост што види своје свештенство ове Епархије, које се одазвало позиву свога Архијереја, и дошло на овај Братски састанак.

За овај први братски састанак Преосвећени владика Јован није жељео да има дневни ред, већ да ово буде најпре упознавање, а затим разговор кроз размену мишљења.

Како у усменом тако и у писменом свом излагању, епископ Јован се дотакао оних тема које су везане за пастирски рад свештеника у овом времену и у овим условима. У свему је провејавала очинска љубав Епископа и апел свештенству да трага за изгубљеним овцама, а у исто време, водећи рачуна и о оним овцама које су у тору, јер Јеванђеље се не мења, али се мењају времена и услови проповедања Јеванђеља, нагласио је Преосвећени епископ Јован.

Прва тема овог састанка била је "Литургија и живот". Свесни да Света литургија представља објављивање Христове победе над грехом, смрћу и ђаволом, она је превазилажење наше греховне раздељености, наше људске отуђености од Бога, а са овом и међусобно, зато је Литургија власнотврдање оног првобитног јединства света и рода људског, као једне заједнице у Господу. У Светој литургији славимо победу Божију над сатанином, победу живота над смрћу, љубави над мржњом, светlostи над тамом, истине над лажју.

Излазећи са Свете литургије ми се враћамо нашем свакодневном животу и раду, али је наш хришћански позив и задатак да сав наш ванлитургијски живот учинимо онаквим као што смо у Светој литургији видели, доживели и окусили, и да бисмо се

опет и поново из света враћали у Свету литургију.

Говорећи о овој теми, Преосвећени владика Јован је апеловао на своје свештенство о важности служења Свете литургије, о трагању за изгубљеним овцама, о животу пастира који треба да даје пример свима. Зато је Владика апеловао на своје свештенство да Заклетву, коју су положили приликом рукоположења, свакодневно имају пред очима, и да је прочитавају, јер је свештеник увек свештеник, и свуда и на сваком mestu.

Када је реч о Светој литургији Епископ је апеловао и на једнообразност служења исте, затим однос свештеника према Светој литургији, према верним, као и о међусобној слози и љубави.

Посебан акценат је дат о пастирствовању у овим и оваквим условима: како приволети наше вернике да приђу Трпези Господњој за којом их сам Господ признаје, а знајући да је црквеност нашег човека на ником ступњу, нагласио је владика Јован.

Било је, затим, речи о учешћу деце на богослужењима и о њиховом укључивању у богослужбене радње.

Епископ је такође подсетио присутно свештенство на благољепије храмова, о чему треба да воде више рачуна.

Поред ових тема које се тичу пастирствовања, било је речи и о веронауци, као посебном виду пастирствовања, затим о епархијском листу "Каленић", о свештјама, о социјалној и здравственој заштити свештеника и др.

Колико је овај братски састанак значио види се што су на њему покренута и друга питања, а која ће се решавати и на другим састанцима са Господином Епископом.

На предлог Епископа договорено је да се одржавају семинари, који ће бити корисни свима, а млађим свештеницима понајвише. О времену, mestu и предавачима биће још речи.

На kraju, са овог братског састанка, свима је била јасна порука Преосвећеног Епископа Јована упућена свом свештенству, а која гласи: "Да у овом и оваквом времену трагамо за изгубљеним овцама, али истовремено да чувамо и оно стадо које нам је у тору, и да добро водимо рачуна да се у том трагању и сами не изгубимо и залутамо!" ■

**Драгослав M. Степковић,
протојереј-ставрофор**

Канонска посета владике Г. Јована Јагодини

ДЕЦА И ОМЛАДИНА НАЈРЕВНОСНИЈИ УЧЕСНИЦИ ЦРКВЕНОГ ЖИВОТА

*Епископ присутном народу упутио речи охрабрења и наде, наглашавајући значај
Св. литургије и васпитања деце у духу хришћанском и вери православној*

Први пут по свом устоличењу, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Јован, поводом празника Покрова Пресвете Богородице, обишао је Јагодину и у Саборном храму Св. ап. Петра и Павла служио Свету архијерејску Литургију.

Жеља јагодинског свештенства, да посета нашег епископа буде радосна и достојанствена, пројављивала се још од дочека владике Јована.

Тог сунчаног јутра, на уласку у порту, шпалир свештеника у белим вакршњим одједама стајао је крај стазе покривене белим платном и посute цвећем. Иако је био радни дан, порта и Црква су биле препуне благочестивог народа, који је по дојаску владике похрлио за благослов, а владика је са стрпљењем благословио сваког од њих.

Богослужење је протекло у побожној и молитвеној атмосфери, у беспрекорном поретку, чemu је у многоме допринео хор храма Св. ап. Петра и Павла. Након Литургије, у надахнутом обраћању присутном народу, речима охрабрења и наде, владика је истакао важност Св. Литургије у животу сваког човека и позвао Јагодинце да што чешће присуствују овом богослужењу Крви и Тела Господњег и да, литургијску атмосферу радости и љубави свакодневно пројављују у свом окружењу:

"Много значи, браћо и сестре, бити на Св. литургији. Зашто? Зато што на свакој Св. литургији Бог силизи са неба на ове дарове које ми приносимо. Дух Свети освећује те дарове и освећујемо се и ми њима тиме што Дух Свети тај хлеб и вино претвара у истинито Тело и истиниту Крв Христову. И ми ту Свету Крв и то Свето Тело примамо у наше грешно тело и нашу грешну крв и тако се спајамо, тако постајемо једно, једно срце и једна душа као што је то било и код хришћана пр-

вих времена. Хришћанин без Литургије није хришћанин."

Такође, владика је апеловао на родитеље да васпитавају децу у духу хришћанском и вери православној,

као и да не дозволе да улица васпитава њихову децу.

"Права мајка, права Хришћанка уколико удахне дух праве вере и педагозима ће бити лакше. Све бриге

препустите Мајци Божијој јер је она истинита заступница пред Богом живим. Замислите колико је срце Пресвете Богородице. Шире од неба, шире од земље, браћо и сестре. Она отвореног срца и отворених рук чека и тражи када ћемо јој прићи. Само од тебе, само од мене, браћо и сестре, зависи хоћемо ли да идемо у крило Мајке Божије, у њено срце и да будемо заштићени од невоља."

Братство храма Св. Ап. Петра и Павла припремило је, као и увек у Јагодини, репрезентативну трпезу љубави којој је присуствовао и председник општине Драган Алемпијевић, као и други градски чланици.

Поздрављајући угледне госте и пријатеље Цркве, председник Црквене општине Бранимир Стојано-

вић је у својој здравици, између осталог, рекао:

"Ви сте данас вероватно приметили да је Вашем дочеку у порти цркве присуствовало доста деце и омладине. Та деца и та омладина су наша нада и будућност наше Цркве. У том послу да наша деца буду стал-

но присутна у Цркви, да живе са вером да је Господ стално присутан међу њима, много нам помажу наши вероучитељи и школе у којима се о томе слуша и учи.

Господ је услишио нашу молитву и подарио нам архијереја са којим ће се поносити Епархија шумадијска и који ће са нама наставити да изграђује Епархију шумадијску на оним истим темељима на којима су градили претходни свештенослужитељи какав је био блаженопочивши владика Сава."

На крају посете Јагодини владика Јован је обишао храм Покрова Пресвете Богородице, у изградњи, у насељу Стрелиште, и манастир Јошаницу. ■

Небојша Младеновић, Ђакон

НАРЕДНИ ЦИЉ - ЖИВА ЦРКВА

Приликом обиласка храма Покрова Пресвете Богородице у изградњи у насељу Стрелиште у Јагодини, Преосвештени владика Јован изразио је велико задовољство бројем новосаграђених цркава на подручју Епархије шумадијске:

"Не да сам задовољан, него презадовољан. Сада нам остаје да радимо на томе да Цркве буду испуњене. Јер, ако немамо народа, ако нема те живе Цркве, сама грађевина остаће као леп споменик, али неће бити жив. Нама је сада потребно то. Али ја верујем, да пошто је вера народа градила ове Цркве, да ће вера и испунити те храмове народом. Јер, живу Цркву треба градити, а жива Црква смо ми: епископи, свештенство и народ."

Слава манастирске капеле у Благовештењу

ПРЕПУНА ТРПЕЗА МОНАШКЕ МОЛИТВЕНОСТИ И ПОБОЖНОСТИ

"Ако ко хоће да иде за мном, нека се одрекне себе и узме крст свој и за мном иде. Јер ко хоће живот свој да сачува, изгубиће га; а ко изгуби живот свој мене ради, тај ће га сачувати." (Лк. 9,23-24)

Наши манастири су одувек били куле светиље и извор духовног и моралног преобрављавања нашег народа. Зато их је народ подизао, а када су рушени од непријатеља, поново обнављао и у њима видao ране своје и долазио на ове изворе светлости и молитвености. Овде је, у данима патњи и страдања, добијао и духовну и физичку снагу за одбрану својих светиња и свога отаџства. У њима је тражио и налазио пут ка Царству Божијем и правди Његовој.

У својој дугој историји и манастир Благовештење је бивао рушен, паљен или и обнављан. Своје последње, и највеће страдање, доживео је тешке, а по српски народ врло несрећне 1941. године, када је био запаљен и потпуно уништен осим цркве.

На Благовештењско згариште, на још врућ камен и пепео, дошла је 1946. године садашња игуманија Михаила са руским сестрама и игуманијом, али које су 1948. године биле проторане.

Од 1948. године, без хлеба и без крова над главом, игуманија Михаила са својим сестринством обнавља ову светињу до дана данашњег.

За сваки манастир обнова је и радост велика, када се принови нови житељ. Ове године манастир Благовештење се обновио новом монахињом - сестром Нином, која је пре три године дошла као искушеница Новка.

Наиме, манастирска капела Светог Архангела Михаила прославила је ове године 19. септембра "Чудо Архангела Михаила" молитвено и свечано. Бденије је служио новоустоличени епископ шумадијски Господин Јован, уз саслужење више свештеника, и на истом замонашио искушеницу Новку давши јој име Нина. Био је ово дирљив и радостан догађај за све. Било је ово прво монашење новом Епископу у Епархији шумадијској.

Обраћајући се игуманији Михаили, Преосвећени епископ Јован је подсетио на њене дужности и одговорности за нову сестру, старајући се за њено духовно узрастање и спасење.

Обраћајући се новој сестри Нини, Епископ је дао поуку како ће ићи за Господом да би се спасла. Овом приликом Владика је навео пример уснуле игуманије Ане ман. Враћевшице, када се пре Другог светског рата обратила тадашњем

епископу охридско-битољском Николају, питајући га шта може да понесе у манастир од својих ствари. На ово владика Николај јој је одговорио: Можеш понети све своје ствари, осим своје воље; њу остави код куће!

У овим речима владике Николаја све је речено ономе ко се одриче овога света у жељи да пође за Христом.

Сутрадан, на дан славе, Преосвећени владика Јован је служио Литургију уз саслужење више намесника и свештеника. На крају Литургије, пререзавши славски колач, Владика је честитao славу игуманији и сестринству, а присутан народ поучио о поштовању и празновању Светих анђела.

Из Капеле прешло се код чесме на освећење бисте блаженопочившег епископа Саве, коју је израдила наш чувени вајар Г-ђа Дринка Радовановић из Београда. Овом приликом говорио је проф. Димитрије Стефановић, академик из Београда.

Након тога постављена је манастирска трпеза љубави за којом је био леп број званица и гостију.

У току ручка, благословом Преосвећеног епископа Јована, здравицу је подигао и честитao славу игуманији и сестринствуprotoјереј-ставрофор Драгослав Степковић, архијерејски намесник крагујевачки. ■

*Драгослав М. Степковић,
protoјереј-ставрофор*

Епископ Г. Јован осветио крст за храм у Баточини

ЛЕПЕНИЧАНИ СЕ РАДОВАЛИ НОВОМ ЕПИСКОПУ И НАЛЕПШЕМ ЦРКВЕНОМ УКРАСУ

Дана 12. септембра Његово Преосвештенство епископ Јован благоизволео је да посети цркву у Баточини и, на позив пароха баточинских, освети нови крст за храм Рођења Пресвете Богородице, а која се генерално обнавља.

Дочек Господина Епископа заказан је у првим поподневним часовима. Пароси баточински са свештеницем из Крагујевца, Јагодине, Лапова и околних места, као и парохијани са децом, испунили су сав простор испред храма када су звона огласила долазак Преосвећеног владике Јована. Деца, обучена у шумадијску ношњу, била су у првим редовима са букетима цвећа спремна да их предаду свом Епископу. При-

мивши цвеће из дечјих руку Епископ се, кроз шпалир деце и народа, са свештенством у литији упутио храму, а на вратима старешина храмаprotoјереј-ставрофор Звонимир Витић поздравио је Преосвећеног владику Јована, изразивши радост присутног свештенства и сабраног народа Божијег, који је дошао да види свог новог Епископа и узме учешћа у молитвеном чину освећења крста за своју цркву.

Протојереј Звонимир је затим изнео податке да Баточина, по времену оснивања, спада у најстарија насеља лепеничког краја, и да су најновија истраживања утврдила да је овде било насеље и у време Римљана. Први попис из 1476. године сведочи да је Баточина тада била

једно од већих насељених места. У доба Немањића овај лепенички крај је дариван манастиру Хиландару. За време Сеобе 1690. године овај крај остаје пуст. У 18. веку, када је поново вршен попис, Баточина се спомиње као насеље са 11 кућа.

Године 1804. Баточинци подигше цркву која је данас једна од најстаријих у околини. Налазећи се у непосредној близини реке Лепенице, која се често изливала, и 1897. године приликом изливања однесе и део цркве са звоником. У таквом стању била је све до 1968. године када је поново дограђена са звониковим трудом и залагањем, тада младог, пароха баточинског јереја Милутина Петровића и његових парохијана. Тада црква поново добија своја пра-

вобитни изглед. Освећење је извршио 1975. године тадашњи епископ шумадијски Валеријан, а младог свештеника одликовао чином протојереја.

На крају свог поздравног говора старешина цркве баточинске протојереј-ставрофор Звонимир Витић је изразио радост овога дана, када црква баточинска доживљава нову обнову и освећење и постављање новог крста, молећи Господина Епископа да благослови парохијане и домове њихове, а Преосвећеном за жеleo добродошлицу речима: "Нека је благословен онај који долази у име Господње".

После одслуженог вечерњег богослужења, Епископ је са свештенством у литији дошао испред храма где је био постављен крст за освећење. По извршеном чину освећења, Владика се обратио присутном народу и поучио га истинама вере и шта Крст значи за хришћане преко кога је дошло спасење света. Затим је народ дуго прилазио да целива крст, буде покропљен и прими благослов од свога Епископа. На крају Епископ, свештенство и сав присути народ посматрали су подизање и постављање крста на храм.

За госте и парохијане у просторијама црквене општине поставље-

на је трпеза љубави, за којом су подигнуте две здравице у част овога светога чина и новог Епископа: од стране протојереја-ставрофора Милутина Петровића, умировљеног пароха баточинског и дугогодишњег старешине храма у Баточини.

На крају Преосвећени владика Јован се захвалио домаћинима на дочеку и гостопримству, присутном свештенству и парохијанима цркве

баточинске, изразивши радост за овај дан који Господ створи да му се радујемо и веселимо.

Било је ово прво чинодејство новоустоличеном епископу Јовану у Архијерејском намесништву крагујевачком.

Баточинци су срдаћно испратили свога Владику који је из овога места понео богате духовне радости. ■

Д. М. С.

СЛАВА КАРАЂОРЂЕВЕ ЦРКВЕ У ТОПОЛИ

У суботу 21. септембра, на празнику Рођења Пресвете Богородице, у задужбини Вожда Карађорђа, поводом црквене славе, Свету архијерејску литургију служио је Његово Преосвећенство епископ шумадијски Господин Јован уз саслужење четири свештеника и два ђакона. На Светој литургији певао је црквени хор Опленца и монахиње манастира Никоље (Рудничко).

После Свете литургије обављена је литија око цркве, а потом је епископ

Јован пререзао славски колач честитајући домаћину славе господину Драгану Радојевићу као и домаћину славе за наредну годину господину Милосаву Дамјановићу.

У пригодној беседи, Преосвећени владика Јован је поучио окупљени народ, говорећи о потреби сталног учешћа у Светој литургији указујући притом да се не можемо назвати народом Божијим ако не учествујемо у служби Божијој. Преосвећени владика Јован је указао на потребу за оцрковљењем

нашег народа и у том смислу на потребу да деца похађају часове веро-науке или и да упоредо са тим узимају учешће у Светој литургији и свеколиком богослужбеном животу цркве Христове.

Владика је похвалио слободу присутних да узму учешће у Светој литургији и у славској свечаности, молећи се и за оне који су своју слободу изразили у другом правцу.

Честитајући свим житељима Тополе црквену славу, Преосвећени владика Јован је окупљеном народу пожелео сваку срећу и Божији благослов.

Славска свечаност наставила се у црквеној сали где су црквена општина тополска и домаћин славе приредили славски ручак. На крају ручка писац ових редова се захвалио Преосвећеном владици Јовану на његовом доласку, и речима којим нас је у вери утврдио, а домаћину славе на његовој жртви и љубави коју је свима указао, као и свим присутним који су дошли да заједно поделимо духовну радост овог великог дана.

У поподневним часовима Преосвећени владика Јован је посетио новоподигнуту цркву Света Три Јерарха, цркву Светог великомученика Георгија на Опленцу и манастир Никоље (Рудничко).

Миладин Михаиловић,
протојереј-ставрофор

Сабор светих Срба - слава цркве у Доброводици

СВЕТИТЕЉИ РОДА НАШЕГ - ЗАШТИТНИЦИ ПРЕД ПРЕСТОЛОМ БОЖЈИМ

Новоподигнути храм у Доброводици посвећен је Сабору српских светитеља, а кога недавно подигоше мештани својим трудом и прилозима. По својој лепоти храм у Доброводици, која броји око 110 дома, спада у најлепше храмове и може да га пожели сваки град.

Доброводичани, када су подизали храм, три пута су позивали тадашњег епископа Саву: за освећење темеља, звона и крстова и за сам чин освећења храма. Била су то славља која се памте, и нису се уморили нити посустали. Наставили су и даље да га украсавају, руковођени својим парохом опслуживачем протојерејем Радосавом Петровићем из Баточине. Прошле и ове године подигли су ограду, а ове године су поплочали сав простор од улазних капија до чесме као и тротоар око храма. У плану им је подизање црквеног дома.

Ове године слава храма у Доброводици била је торжествена. Житељи овога места позвали су свог новог Епископа кога су свечано дочекали, а испред храма, у име својих вредних парохијана и своје, поздравио га старешина храма о. Радосав Петровић.

На светој Литургији певале су монахиње манастира Грнчарице, што је још више улепшало богослужење и славље.

После храмовне литије Преосвећени епископ Јован је, испред храма, пререзао славски колач и одржао беседу о Светитељима рода нашег, а који су наши велики заштитници пред престолом Божијим; иако нисмо велики по броју велики смо по светитељима које је изненадио наш народ, нагласио је Преосвећени епископ Јован.

У подне постављена је славска трпеза љубави. У току ручка здравицу је подигао протојереј-ставрофор Милутин Петровић, архијерејски намесник белички из Баточине. Прота Милутин је говорио надахнуто што је потврдио дуги аплауз присутног народа.

Многи дарови испунили су овај дан. Многе је са собом, надају се Доброводичани, понео и њихов Епископ, срдачно испраћен звуцима храмовних звона. ■

Д. М. с.

Освећени темељи новог храма у Барајеву

ПОБОЖНИ ЖИТЕЉИ БАРАЈЕВА ЗАСЛУЖУЈУ НОВУ ЦРКВУ

У понедељак, 11. новембра ле-
та Господњег 2002. Његово
Преосвештенство епископ
шумадијски Господин Јован по брат-
ском поздраву са свештеницима и
присутним народом, осветио је те-
меље започете цркве *Сиаљивања*
мошију Светог Саве у Барајеву и
одслужио Свету архијерејску литургију
уз учешће свештенства, цркве-
ног хора храма *Светог пророка*
Илије из Вранића и многобројног
верног народа. Током Литургије, ко-
ја је протекла веома свечано, Њего-
во Преовештенство Господин Јован одликовао је јереја Вида Милића за-
служеним чином протонамесника,
јер је био организатор и предузимач
радова око изградње храма. Након
одликовања, Његово Преосвештен-
ство Господин Јован одржао је по-
хвални говор оцу Виду, затим је и
отац Вид одржао захвални говор
епископу Јовану, ктиторима и свом
верном народу који је добровољним
прилозима допринео завршавању
досадашњег нивоа темеља. Поже-
лео је да епископ још много година
води ову епархију и буде, по речима
оца Вида, духовни родитељ сваком
од њених чланова. По одслуженој
Литургији Његово Преосвештен-
ство Господин Јован поделио је гра-
мате захвалности ктиторима и упу-
тио је речи захвалности народу за
досадашњи труд и речи охрабрења
за будуће учествовање у изградњи.

Свечаност се наставила у ресто-
рану Липовица где је приређен све-
чани ручак у част епископа. По про-
читаној молитви након ручка епи-
скоп се свима захвалио и оправдиви-
ши се са свима изразио је жељу да у
што скорије време освети храм и чу-

је звуке његових звона, као што се
деценијама чују и са старог храма.

Молимо се свемилостивом Твор-
цу да се уз Његову помоћ доврши
храм и да се и у њему почне служити
Света литургија. Амин, Боже дај. ■

Стефан Јовичић, богослов

Епископ шумадијски Г. Јован у Лепеничком архијерејском намесништву

ВЛАСТ ЏЕ СЕ ПРИБЛИЖИТИ ЦРКВИ И НАРОДУ

На дан Св. краља Стефана Дечанског - Мратиндан 24. новембра 2002. године Преосвећени Епископ шумадијски Господин Јован учинио је канонску посету Архијерејском намесништву лепеничком. Свечани дочек Епископа Јована уприличен је у седишту Архијерејског намесништва у Рачи испред саборног храма *Св. апостола Петра и Павла*. После свечаног дочека Преосвећеног Владике и речи добродошлице упућених од Архијерејског намесника лепеничког јереја Љубише Ђураша, Преосвећени Владика је одслужио Св. архијереску литургију уз саслужење шест свештеника и два ђакона. На Св. литургији умилно је певао октет ученика богословије из Крагујевца, као и анђеоски гласови монахиња из манастира Св. Пајсија из Сафорда, Аризона (САД), које су биле гости Преосвећеног Епископа Јована и наше Богом чуване Епархије Шумадијске. На крају Св. литургије епи-

скоп Јован одржао је дивну беседу, поучивши народ о Божијој помоћи људима, о православном хришћанској дому, о побожном хришћанској животу као и протумачивши верницима Јеванђеље о богаташу и Лазару.

Потом је за Епископа Јована, монахиње и свештенike уприличен свечани пријем у Скупштини општине Рача. Испред СО Рача топлим речима добродошлице, Епископа Јована, поздравио је председник Господин Слађан Обрадовић. Председник је упознао Епископа са приликама у општини Рача као и плановима на сарадњи општине и Цркве. Епископ Јован захвалио се на срдачном дочеку председнику општине изразивши жељу да уз Божију помоћ црква и општина још боље сарађују на обострану корист верника и мештана ове општине. Епископ Јован и председник општине у начелу су постигли договор око прославе 200 година Првог српског устан-

ка како на нивоу општине тако и на нивоу Епархије.

После пријема у СО Рача, Епископ, свештенство и гости су заједно учествовали на трпези љубави у сали Црквене општине Рача. На посети Епископу Јовану захвалио сеprotoјереј-ставрофор Милутин Петровић, бивши намесник лепенички. У току боравка у Лепеничком намесништву епископ Јован је посетио и храм *Св. великомученика Георгија*, задужбину блаженопочившег Епископа шумадијског др Саве у селу Вишевцу, родном месту Вожда Карађорђа Петровића, а затим и храмове *Успења Пресвете Богородице* у Саранову и *Покрова Пресвете Богородице* у истом месту са новосаграђеним објектима. На повратку у Крагујевац, епископ Јован је обишао и цркву *Св. апостола и Јеванђелисте Марка* у селу Вучићу која је у изградњи и упознао се са напредовањем радова око њеног завршетка. ■

јереј Радivoје Стојадиновић

Ваведење - слава манастира Каленића

МАЈКА БОЖЈА - ПРИМЕР НАД ПРИМЕРИМА

Учешће Његовог преосвештенства епископа шумадијског Г. Јована на слави манастира Каленића утврдило је многе поклонике да наставе молитвено бдење над овом угледном и чуvenом светињом. Многобројне разговоре са учесницима славског сабрања, епископ је искористио да се заложи да овај манастир првенствено буде место литургијског окупљања. Када се то оствари, величанствени живопис и архитектура дограђиваће нашу веру.

Након Св. литургије и резања славског колача, наш архијатаир беседио је о хришћанском васпитању као преображају на боље, према примеру Пресвете Богородице.

Помаже вам Бог драга браћо и сестре!

Нека је срећна слава ове свете обитељи игуманији Нектарији и свима онима који у њој живе као и онима који ову светињу посећују и Богу се моле. Ова светиња у којој се Богу моле јесте права светиња јер у њој Бог борави а Пресвета, на духовни начин, крепи и закриљује својим омофором. Пресвета Богородица увек помаже и увек је спремна да помогне, али Њена помоћ зависи и од наше вере, искрености и побожности. Свака мајка треба да зна више о Пресветој Богородици и данашњем празнику. Она мајка која не зна дубоко значење овог празника може само биолошки да се назове мајком. Ако мајка не призыва Пресвету Богородицу на чедо своје, како ће га сачувати, како ће га одбранити? Родитељи су Пресвету увели у храм. За што родитељи одвајају своје дете од себе? То је остала тајна коју само зна Бог, али тајна која је проказана и исказана. Циљ њеног увођења је био да се васпитава. Шта то значи васпитавати, драга браћо и сестре? Значи препородити, значи преобразити, значи променити и изменити, али наравно на боље. Васпитавати значи осветити душу, осветити срце, цело своје биће. Ка ко да то што нам је тако потребно у данашњем времену учинимо? Учи-

нићемо животом, постом, молитвом и смирењем. То је Њу осветило, то је осветило њено срце, Њену душу, Њен разум и биће. Она нам је својим примером показала како и ми можемо да се осветимо. То је циљ и смисао живота и зато је Господ дошао на овај свет да нас учини светима, да нас учини Богом по благодати. То не може без васпитања, без преобразаја. Погледајте, родитељи драги: цео свет и сва наука у свету муче се да покажу шта је васпитање. Цео свет хоће и жели васпитање. Али васпитање без Бога није васпитање, јер нема васпитања без Бога, без побожности, без смирења, без љубави, без вере. За васпитањем жуде многи наши руководиоци, али зла је све више. Имамо убиства, свађе, немире. Зашто? Зато што немамо васпитања Божијега у себи, зато што немамо васпитања црквеног у себи, зато што га немамо у школи и на улици. Ово је празник Мајке Божије и зато јој се обратимо у овом безверју срцем и речима: "Мајко Божија, ево ти нашега срца, наше душе, мого детета и моје деце. Помози ми, дајем ти!" Дајте Богу и Цркви да васпитавају вашу децу.

Да би ваша деца била васпитавана морате Ви, родитељи драги, и ми заједно, да следимо пример Пресвете Богородице. Њени родитељи су бдели над њом и Она је себе освети-

ла, а Њена утроба постала је престо Божији. Има ли веће части него назвати се мајком, назвати се родитељем? Нема већег дара, али дар и част траже одговорност, траже достојанство човека као иконе Божије. Шта је учинило Марију да постане Богородица? Рекох, молитва, пост и рад. Она је у храму радила, учила се, али на првом месту је смирење. Смирење је Њу учинило Мајком Божијом. Овај дан је за сваког родитеља опомена како васпитава децу своју. Да ли у свом дому окупљате децу на молитву пред иконом, пред крстом, пред Јеванђељем? Не мислите да ако му дате све, да сте се одужили. Не, нисте се одужили. Одужили сте се само онда ако сте у дете усадили Бога, усадили љубав, веру, поштење и поредак. Али, драги моји, човек не може дати од себе оно што нема. Оно што немате не можете ни дати детету. Наш дивни песник каже да једна добра мајка вреди више од сто учитеља. Да ли редовно водимо своје дете и унуче у храм, да ли редовно дајемо пример? Да ли их водимо тамо где се Литургија редовно служи? Да ли за ручицу водимо децу да се ту васпитавају и да чују реч Божију или неку хришћанску заповест? Што не желиш себи, не чини другима, то се чује у Цркви. Нажалост, тога нема у школама, а васпитање без Бога није васпитање. Док је народ имао Св. Саву

за васпитача, народу је било боље. Знајте родитељи, све можете дати деци, али ако им не усадите Бога, љубав, Мајку Божију, ништа нисте урадили. Нема слободе изван Бога. Може ваше дете да стекне хиљаду диплома. Ако основну диплому не понесе са кућнога прага, не може је надокнадити. Бог Вас је обдарио да будете родитељи. Позвао Вас је на одговорност. Господ ће прво питати где су вам деца. Брига о деци пре-

стаје само смрђу родитеља. Немојте да се плашите слабости. Завапите Мајци Божијој.

Станите пред икону, раширите руке, молите се са вером и љубављу и Она ће помоћи. Када је Пресвета била под крстом, Господ јој је рекао да ће све учинити што затражи. Ето нам доказа да је Мајка Божија свуда присутна. И ми, у овој светој обитељи, призивамо и молимо се да за-

штити ову обитељ, да укрепи и удели наде сваком ко у њу долази. Пошаљите и ви своје дете у манастир да имате свога анђела чувара. Ни вашим родитељима није било лако. Али данас им је драго. Испунили су једну од родитељских дужности и Господ их је благословио. Нека нас мајка Божија све штити. Нека вас Господ и Пресвета Богородица са анђелима прате на сваком путу. Бог вас благословио на много година. ■

СТУДЕНИЧКИ МРАМОР

*У облацима белим изнад мој малог села,
изнад чашмара ниских и сиромашних њива,
већ вековима ћути врхунац Радочела -
шишину само мути йоточић што се слива.*

*Бељи су од горског снега облаци изнад мој
села,
ал' је још бељи мрамор што се у сићењу скрива;
залуд сијолећа шамних сенка на њима јочива,
од свега бељи је мрамор планине Радочела.*

*Од тог мрамора бледог, лејшећ но мрамор
Караре,
дићли су џреци моји све оне чесме сијаре
што украй ускога јућа сусјалог јућника
поје;*

*од тога мрамора бледог, од мрава и џчеле
шишие
у древно доба они кулуком начинише
- Србине, јочуј - Делфе и Парисеноне ђвоје...
Божидар Ковачевић*

Са славе Крагујевачке богословије упућене важне поруке о крсту који ће носити будући свештеници

НЕКА НОВИ ЗЛАТОУСТИ ПРОСВЕТЉАВАЈУ ВАСЕЉЕНУ

Велики број најугледнијих личности наше Цркве (митрополити, црногорско - приморски Амфилохије, добро - босански Николај, епископи, средњоевропски Константин, браничевски Игњатије, ректори Призренске (Нишке) и Цетињске богословије) као и много других угледника, са домаћинима, епископом шумадијским Јованом, ректоромprotoјерејем др Зораном Крстићем и школским доброврором госпођом Милицом Квајић из Канаде, на слави Златоустове богословије у Крагујевцу 26. новембра 2002. године, посведочили су велике наде Цркве и народа у црквену просвету

Да ће овогодишња слава Богословије у Крагујевцу - 26. новембар - када Црква прославља св. Јована Златоустог, заштитника овог православног училишта, бити удостојена врло високих гостију, видело се већ на бденију пред

славску свечаност. Празнично бденије служио је Пресвећени владика Јован, уз саслужење професора богословије. Била је ово прилика да ученици докажу да се у овој школи црквеном појању поклања значајна пажња. Током богослужења, у

школски храм ушли су наши познати научници и јавни радници, осведочени пријатељи Шумадијске епархије - академик Јованка Калић и професори универзитета Сретен Петковић, Мирјана Живојиновић и Даница Петровић који су учествова-

ли на, за то веће заказаном, јавном представљању Споменице блаженопочившем епископу шумадијском Сави. У међувремену, су стигли и професори Богословског факултета СПЦ Драган Милин и Драган Протић са још многим пријатељима и сарадницима Епархије шумадијске из Београда. Долазе и архијереји, митрополити Амфилохије и Николај, епископ Константин. Стиже и председник држве, Шумадијској епархији увек драги гост, др Војислав Коштуница. Ту су и први људи Крагујевца. И сви су они на навечерје богословске славе упутили ректору, професорима и ученицима срдачне честитке али и поруке о озбиљности пројекта у коме учествују. У време када многе вредности губе пожељни ниво, остаје нада да ће нови посленици на њиви Господњој допринети васпостављању, путем ојрковљења народа, правих друштвених вредности.

Свечана и молитвена атмосфера, оплемењена евхаристијском једињицом, задржала се и на дан славе. На Св. литургији началствовао је митрополит Амфилохије, изасланник Св. архијерејског синода СПЦ. Служили су и епископи Константин и Јован, ректори и други угледни гости. Сви ученици богословије, на дан своје славе, причестили су се, да би потом саслушали врло важне архијастирске поуке.

Госте, професоре и ученике епископ шумадијски Г. Јован поздравио је следећим речима:

Наш слављени Св. Јован Златоусти пре него што ће предати душу своју Господу рекао је ове речи "Слава Богу за све". Тако и ми данас овде после свршене Св. литургије и принесене бескрвне жртве Господу Богу и Спаситељу нашем Исусу Христу, можемо рећи "Слава Богу за све". Слава њему Који нас је окупио данас овде да у овом духовном расаднику будемо заједно на Св. литургији да се Богу помолимо за оне који уче и који се уче у овоме светом училишту. Посебно се захваљујем Његовом Високопреосвећенству митрополиту црногорско-приморском Господину Амфилохију, изасланiku Светог архијерејског Синода и министру наше црквене просвете што је данас овде у име свих нас принео бескрвну жртву. Хвала Високопреосвећеном митрополиту дабробосанској Николају који као човек имајући има у својој епархији духовни расадник, што је

дошао да увелича ово наше славље и да се с нама Богу помоли. Хвала Преосвећеном брату Константину који је данас овде такође са нама се молио и који је данас преко рукоположења свога клирика призвао нову благодат и обновио благодат Духа Светога у овом светом храму. Хвала ректору ове Богословије, оцу Зорану, и ректорима Нишке, односно Призренске и Цетињске Богословије. Хвала свима Вама који сте се данас Богу молили. Хвала свима онима који помажу овом училишту и онима који, иако не помажу, али бар који се сећају. Хвала им за труд, за љубав. Молимо Вас у име наставника, учитеља и ученика ове Богословије, Високопреосвећена и Преосвећена браћа архијереји да нас се сећате у молитви, да крст који нам је Господ дао лакше носимо. И да Господ укрепи ову нашу младу децу, која ће сутра понети не само свој

крст него и крст Цркве да буде на спасење и њима и нама. Добро нам дошли и благослови Владико свети.

Митрополит Г. Амфилохије, први човек наше црквене просвете, беседио је у славу св. Јована Златоустог, указујући да су његов живот и његово дело неисцрпан извор богословља, те најдивније науке која је сабирно сочиво свеукупног људског знања и људског умовања:

*Благодат заблисавши из усна
ївојих као свијетlosti оžња, їро-
свијетли васељену.* Ово су ријечи часни оци, браћа и сестре којим прослављамо и којим се сјећамо овог великог Божијег угодника, живог свједока живога Христа, којим се сјећамо златних уста Цркве Христове. Много је било у историји Цркве даровитих, богонађахнутих учитеља Њених. Није мало ни пророка, велики су апостоли Христови, сваки

на свој начин и сваки према своме дару. Црква је испуњена свјетилима као што је небо испуњено звијезда- ма, али међу њима свима свети Јован Златоуст заузима прворазредно мјесто. Није случајно да у једном вријемену су се хришћани препирали из љубави према светитељима које већи. Да ли је Јован Златоуст, да ли је Григорије Богослов, да ли је Василије Велики? Наравно и један и други и трећи су пред Богом велики. Зато је и Црква установила овај дивни празник, Света три јерарха. Сваки од њих је према своме дару обогатио Цркву мудрошћу, био живи свиједок Живога Бога овде на земљи. Дубоки, умни Василије, храбри и неустрашиви свиједок Христов Григорије Богослов, пјесничка душа дубока. Он је заједно са Јованом Богословом трећи који је добио тај велики назив Богослова Цркве Христове.

Сјећам се у Атини у Катедралном храму, један велики јелински Богослов, Панојотис Трембелас када је бесједио о Светом Јовану Златоустом. Иначе, Панајотис Трембелас је писац бројних богословских списка, велики доктор матичар, апологета, литургичар, пастиролог. Нема области богословске којом се он није бавио. Па ће рећи са амвона атинске цркве: "Кад сам писао докторатуру (написао је велику докторатуру у неколико томова) мислио сам да тре-

ба да трагамо код светог Василија Великог, Григорија Богослова, Кирила Александријског и других богона遁их учитеља Цркве за докторским истинама. Међутим, кад сам завирио у списе светог Јована Златоустог онда сам тек схватио колико је био надахнут мудрошћу Божјом, колико је мудrosti у његовим списима, нарочито у његовим тумачењима Старога и Новога Завјета. А кад сам, каже, кренуо да се бавим тумачењем Светог Писма", а протумачио је цио Нови Завјет, а бавио се и Старим Заветом, "опет сам завирио у списе Св. Јована Златоустог, и нашао сам да је ненадмашни тумач ријечи Божије". Није случајно остало предање о св. Јовану Златоустом: док је тумачио посланице апостола Павла да је виђен свети апостол Павле како му шапће и открива му садржај својих посланица и оне мудрости. Зато се често и слика свети Јован Златоуст са апостолом Павлом иза њега док он пише и док тумачи ријеч Божију. Наравно, каже Трембелас: "Када сам почeo да се бавим проучавањем омилитика, науке о бесједништву нашао сам да је Јован Златоуст ненадмашни бесједник".

Зато је и назван златним устима. И заиста, кад данас читамо његове бесједе има се утисак као да их је јуче изговорио. Нема ни једне ријечи за коју би човјек рекао да је она у-

словљена временом у коме је он то говорио. Такав је он био дубоки зналац не само свога времена него онога што је надвремено, онога што је дубље од времена, онога што не може време да прогута. Изузетни је зналац људске природе као ријетко ко, прворазредни психолог. Зналац је људског тијела и људске душе, анатомије тјелесне, да не говоримо о његовом чудесном познавању природних збивања и природних феномена и догађања која је користио приликом својих бесједа на библијски, на јеванђелски, на Христов начин. Као што Христос користи дивне примере из природе у својим причама, параболама својим, тако и Јован Златоуст на један Богом надахнути, Духом Светим озарени начин, природу обасјава дубљом мудрошћу, мудрошћу Духа Светога, којом живи природа и над којом се носи Дух Свијети од самог настанка свијета. И тако каже Трембелас: "Када сам се почeo бавити литургијском, не само Литургија св. Јована Златоустог, него и остали његови списи су преобогати знања и мудрости о литургијском животу Цркве". Није онда случајно што ево његова Литургија до данас је главна Литургија коју Црква Божија приноси Христу Богу на дар. Велика је и дивна Литургија св. Василија и св. Јакова апостола и она Литургија што је зовемо прећеосвећених дарова, али је литургија св. Јована Златоустог, тако концизна, тако прецизна, тако свеобухватна. У њој је садржана тајна Старог и тајна Новог Завјета, целикупни домострој спасења и есхатон, оно што ће бити, оно што јесте и оно што је било. Тако је умно, тако је дубоко сажео сву истину откривења Божијег Златоуста у својој Литургији светој. "Кад сам се хтео бавити подвигништвом Цркве", каже тај умни блаженог спомена учитељ Цркве Христове, Панајотис Трембелас, "онда сам рачунао да треба да трагам код ревних пустињака, подвигника, међутим, кад сам почeo да проучавам св. Јована Златоустог видео сам колико је дубок његов подвигнички опит, и колико је дубоко његово знање које је стекао кроз лични опит кроз лични духовни подвиг и борбу." Нема области црквеног живота коју није обогатио Св. Јован Златоуст, велики борац за истину Христову. Свима нам је познато како је окончao свој живот мученички и цео живот му је био мученички. Јован Златоуст не само што је имао златна

уста него је био човек огромне милости, човекољубља и доброте. Целог себе и цео живот свој до последњег остатка он је принео Христу Богу на дар као хљеб миомирни као што смо ми данас принели свете дарове Христу Богу, као што смо принели овај славски колач Господу на дар као жртву, тако је и он себе принео Господу на дар. Мученички је потврдио своје мучеништво и потврдио своју вијерност Христу. И као што је то било у прошлим временима и данас св. Јован Златоуст заиста је испуњен светлошћу огња, просвјетљује васељену. Учитељ је био у беседништву, учитељ је у поимању дубоких истина Цркве Христове, учитељ у поимању откривења Старог и Новог Завета, учитељ је и у начину живљења овде на земљи, у подвигу, у подвигничком служењу Христу Богу. Све је у њему сабрано, а свега је центар свето причешће, света евхаристија. Св. Јован Златоуст је писао не једанпут да се често треба причешћивати или додавао је св. Јован Златоуст не било како; само они који се припреме, који не прекидно служе Господу они треба да приступају светињи над светиња-

ма и да се њоме освећују и да постану једни са Господом Живим, и кроз Њега и у Њему да постану једно једни са другима, са свим људским по-кољењима. Велика тајна Цркве Христове има великог и дивног свједока у личности св. Јована Златоустог. Није случајно да многи који су се бавили проучавањем тајне Цркве да су прибегавали св. Јовану Златоустом да се од њега науче шта је то Црква. Велики ученик великог учитеља апостола Павла, преточио је посланице апостола Павла у нови језик и оставио нам је као живо свједочанство кроз вјекове до данас и своју свијету личност и свијети примјер, велико учење своје, златно своје бjesedništvo да се њиме на-дахњујемо како треба о Богу са страхом и трепетом говорити, како треба Богу служити, како се треба Њему клањати. Сам Господ је на-дахнуо блаженог спомена епископа шумадијског Саву што је ову школу посветио св. Јовану Златоустом. Није случајно да управо овдје у срцу Србије та школа ево заживјела је и ако Бог да почела је да доноси плодове своје. Сигуран сам да ће у будућности доносити све богатије и

богатије плодове. Гдје би друго ако не у Шумадији, овдје где је срце нашеј народа, овдје где су темељи његови, овдје на овим просторима где је вожд Карађорђе, а ево приближава се двије стотине година од његовог устанка, где је кренуо на устанак за слободу. Онај вожд Карађорђе који је своју главу попут Јована Златоустог уградио у темеље бића нашега народа, своју златну главу, трећу главу. Прва је она глава св. Јована Владимира, зетскога краља мученика. Друга је глава великог мученика косовског Лазара. Трећа је глава вожда Карађорђа, овдје рођеног. Коријење му негдје тамо где је св. Јован Владимир својом мученичком крвљу запечатио, такође своју вјерност Христу. Овдје је уродио богатим плодом и зато није случајно што је овдје управо ова школа св. Јована Златоустог. Нека би дјецо Божија св. Јован Златоуст био Ваш надахнитељ у проучавању свете науке, богословља, најдивније науке од свих наука. Науке која је сабирно сочиво свеукупног људског знања и људског умовања. Јован Златоуст је заиста путовођ и Вама и свима нама и нека би његовим мо-

литвама Господ и нас укријепио у све дане нашега живота да останемо вијерни Христу Богу нашем и светињи Његовој, светој Цркви Његовој да би се у нама и кроз нас прослављало име Божије као што се проповедало кроз св. Јована Златоустог. Његовим молитвама Господе Исусе Христе, Боже наш помилуј и спаси нас. АМИН!

Након резања славског колача, током свечаног ручка, честитке ректору Крагујевачке богословије упутио је и митрополит дабро - босански Г. Николај

Драги архијереји, браћо свештеници и драги ученици исто тако и

и ученика Богословије честитам ову Крсну славу овог богословског завода, а он је заиста под покровитељством једне велике личности и веома плодне у науци св. Јована Златоустог. Када сам саопштио ово нашим професорима а и добили смо позив на чemu веома благодарим и Преосвећеном владици и Вама господине ректоре и са професорима ове Богословије да у овоме великоме дану Вашем посетимо Вас и да узмемо учешћа у овој радости, сви су се обрадовали и мене су задужили да ја дођем данас и, ево први пут, долазим у ово богословско училиште и могу Вам рећи да сам заиста импресиониран и веома задовољан

и рукоположењу нашега ученика који је почeo школу прво у Сремским Карловцима, а код нас је у Србију завршио и нека му је сретан и Богом благословен овај пут његов свештенички и да тамо, где му буде његов надлежни архијереј поверио стадо, да заиста о њему брине, да га узрасте у меру раста висине Христове и по речима апостола Павла Колошанима да не гледа оно што је на земљи него оно што је на небу. Господине ректоре, пред почетак ове Свете литургије предао сам Вам једну икону наше највеће светиње у митрополији дабробосанској, чудотворене иконе, Краснице чајничке, где много света долази и сада нема

драги гости, данас на овоме слављу ове Богословије која је под покровитељством св. Јована Златоустог. Дозволите ми господине ректоре да Вам у име господе професора Духовне академије и богословије Св. свештеномученик Петар, митрополит дабробосански, чија је титула била архиепископ сарајевски, митрополит дабробосански и егзарх целе Далмације, те наших студената

овим свим што сам видео. Желимо Вам успех у молитвама благоупокојеног владике Саве који је темељ овог богословског училишта поставио, који је знао шта је просвета и у просвети је радио до свога последњега часа живота овде на земљи, а исто тако и у име наших професора, а имамо их који су већ 36 година у нашој Богословији. Веома сам радостан што сам данас био присутан

једнога празника и једне недеље да бар није један аутобус поклоника ту, а и примамо их и имамо тамо око 60 лежајева за њихово преноћиште, за њихово молитвено бдење, али исто тако и поклоњење Пресветој Богородици. Али, поред тога, нарочито сам устао за ових неколико речи да у име свих вам честитамо ову Крсну славу и предам и нешто икона св. Петра, митрополита дабро-

босанског и још неке друге, да овде поделите ученицима као благослов оне школе тамо која је под покровитељством св. Петра, митрополита сарајевскога. Наша Крсна слава је 12. маја када прослављамо и св. Василија Острошког, када прослављамо св. Петра, митрополита сарајевског јер је тога дана митрополит сарајевски ухапшен и никада више слободе није доживео. Али исто тако, тада ми прослављамо Св. Саву јер само два дана пре, прослава је Св. Саве и Св. архијерејски Синод је одобрио да ми ове три свечаности у једноме дану обележимо са три славска колача и са три славске свеће, а сасвим се разуме ево до сада смо увек имали велики број посетилаца почевши од Београда и Босне

и других крајева. Богу хвала, желимо да и Ви имате што већи број посетилаца. Мислим да ћете увек имати јер се Ви налазите у срцу српскога народа. Још желим само ученицима да кажем: пут који сте одабрали је веома озбиљан и то је оно чему Ви требате, децо, да полажете испите и целога живота ћете сутра, као свештенослужитељи, полагати, а Господ је рекао и Св. апостоли да је страшно пасти у руке Бога Живога. То је веома одговоран посао па Вас молим да се врло одговорно припремате за тај посао кроз учење и ваше владање да би се заиста удостојили да сутра будете без гриже савести достојни свештеничкога чина. Хвала вам и живели.

Високи гости током учешћа у молитвено - славском сабрању у Крагујевцу упутили су, као што смо видели, врло важне поруке и поуке које нас укрепљују у вери, али и нади - спасења неће бити изван Цркве и Св. литургије, изван васкрслог Господа Исуса Христа. Обогатили су присутне и уверењем да друштво не може бити боље ако није утемељено на хришћанским начелима. Велику улогу у остваривању ових тежњи може дати добро и модрено организована, савремено опремљена и на љубави утемељена црквена просветна установа као што је Богословија Св. Јована Златоустог у Крагујевцу. ■

Приредили: ученици Богословије
Св. Јована Златоустог
у Крагујевцу

У Крагујевцу представљена Споменица епископу шумадијском Сави

КАО ДА ЈЕ ЗАУСТАВЉАО ЗЛО НАД СРБИЈОМ, У СРБИЈИ, МЕЂУ НАМА

Данас, када вечном сећању на Преосвећеног епископа шумадијског господина Саву приносимо овај мали људски дар, ову Споменицу, свака реч је на почетку молитва и захвалност Богу што смо у својој средини имали таквог архијереја. Он је својим делима, својом речи и вером оплеменио овај народ у временима тешким, одавно неразумним и безбожним. Сви људи који су имали срећу да га упознају у цркви, на селу, у школи и на улици, на факултету или Академији наука, било где подједнако, памте његову реч, смирену и јасну, али одлучну у свакој прилици.

(Јованка Калић, Крагујевац, 25. новембар 2002)

Без обзира што је у Српској православној цркви, и нарочито у Шумадијској епархији и Крагујевцу, жива свест о томе како је са владиком Савом било извесније и сигурније и у Цркви и у друштву - у свим националним питањима, што делом и речју сведочи и његов последник на катедри шумадијских епископа - владика Јован, нико није очекивао да ће веће када је требало представити Споменицу - Зборник радова йоводом 40. годишњици архијерејске службе епископа Саве, бити удостојено учешћем тако високих гостију. Све је њих, несумљиво, окупило поштовање према покојном владици, али и љубав и искреност садашњег епископа Јована који за кратко време показа да ће Шумадијска епархија и њен епископски трон и даље бити светило одакле ће се свима слати речи разумевања и утеше и помоћ сваке врсте. Уосталом, да је нови архијереј чврсто на путевима великих предходника, говори и ниво са којим је организовано сећање на епископа Саву.

У првим редовима оних који су пратили промоцију Споменице, а дошло их је толико да су испунили салу Епархијског центра са неколико стотина места, пространи хол и део црквене порте, налазили су се митрополит црногорско-приморски Амфилохије, митрополит дабробосански Николај, епископ средњоевропски Константин. И поред тога што се у то време бавио важним политичким пословима, председник Југославије др Војислав Коштуница својим доласком потврдио је да је у покojном владици Сави имао мудрог и искреног саговорника о многим важним питањима. Осим академика Јованке Калић, проф. др Сретена Петковића, др Мирјане Живојиновић и проф. др Данице Петровић који су говорили о Споменици и чија излагања Каленић објавијује, били су присутни и други аутори прилога у Споменици - Зборнику радова, међу којима професори Богословског факултета СПЦ Драган Милин, Драган Протић, Зоран Крстић, Ненад Ристовић са Филозофског факултета у Београду. Са поштоваоцима владике Саве били су и чланови

његове породице, брат Никола и снаха Бисерка. Ту је и градоначелник Крагујевца др Влатко Рајковић, представници градских јавних и културних установа. Посебно драг гост био је господин Новак Вукотић, директор новосадске штампарије Будућност, најзаслужнији за брзо и једноставно штампање Споменице. Тешко је било избројати све свештенike из Шумадијске епархије.

Након што је ово веће, препуно емоција и духовних узбуђења, отворено певаним молитвама крагујевачких свештеника, госте и све учеснике поздравио је Његово преосветленство епископ шумадијски Г. Јован. Бираним речима, са осећањем за изузетност тренутка и за место и улогу које је имао у Цркви и друштву владике Сава, истако је да је привилегован свако ко може ићи путевима које је утврдио његов претходник. Биле су непосредне, веродостојне и искрене речи о томе како се достигнути ниво црквеног живота и црквене организације у Епархији мора задржати, али и подићи тамо где је могуће.

ДЕЛИМА, РЕЧИМА И ВЕРОМ ОПЛЕМЕНИО ЈЕ ОВАЈ НАРОД

Владика Сава нам је оставио огромно духовно наслеђе. Његови поштоваоци окупљени добротом господиће Данице Петровић, приредили су овај *Зборник радова* са жељом да му буде уручен као дар поводом четири деценије његове архијерејске службе. Тако је настала ова књига, очигледно само једна, прва у низу оних које ће пратити духовне путеве које нам је владика Сава завештао.

Споменица коју данас представљамо јавности има неколико тематских целина. Прва је посвећена делатности владике Саве. Ту је дата његова биографија, следи затим библиографија његових радова, који су објављивани у земљи и иностранству безмало пола века, од 1954. године до наших дана. Неки текстови су објављени и ове године (текстови у *Енциклопедији монашиштва*, Милано, 2002). Само насловима сабрани радови владике Саве, приказани у овој књизи, права су ризница богословља и науке.

Следећу групу научних прилога у овој Споменици чине радови посвећени Богословљу, прате их затим теме из области црквене уметности. Посебну групу чине текстови из историје Српске цркве. На крају долази врло значајна историјска грађа.

Осврнула бих се на радове из области историје Српске цркве. Један прилог је посвећен личности Светог Саве, тачније његовом детињству и раној младости до одласка у Св. Гору. Као што је познато, мало је сачуваних података о Раствку Немањићу. Основне податке су саопштили хиландарски монаси Доментијан и Теодосије у делима која приказују духовни пут светитеља до подвига. Ни година рођења Светог Саве није поуздано утврђена, ни завичај, ни околности у којима је доносио прве важне одлуке у свом животу, у Србији. Новија истраживања (грчки и латински извори) откривају да је Раствко рођен 1175. године у Расу, на очевом двору недалеко од катедралног храма Рашке епископије (данас Петрова црква код Новог Пазара). Ту се налазила престоница Стефана Немање, изричito је записао Немањин син, Стефан Првовенчани, ту је Немања предао власт своме сину 1196. Први манастир који је млади Раствко угледао је манастир Св. Ђорђа у Расу (Ђурђеви ступови), изграђен непосредно пре Раствковог рођења (ктиторски натпис Немањин: 1170-1171). У очевој задужбини је Раствко пригрлио веру, од младости своје, изричит је Доментијан.

Траг научног интереса владике Саве прати и други текст у овој Споменици. То је текст академика Симе Ђирковића под насловом "Српске Notitiae episcopatum". Реч је о пописима епископа Српске цркве, насталим у разна времена и сачуваним у познијим рукописима. Аутор нарочито указује на вредност два пописа у Крушедолском зборнику у коме је сачуван и текст Синтагмата Матије Властара. Први попис је из времена "самог Св. Саве" и његовог брата Првовенчаног краља из 1220-1227. године. Ту је наведено осам епископија, названих по областима (зетска, хвостанска, хумска, топличка итд.) и једна по граду (раска). Недостају Призрен и Липљан. Каснији попис из времена краља Милутина и архиепископа Никодима (1317-1321) има 15 епископија, укључујући и старе византијске катедре. Аутор разматра организацију Српске цркве, према пописима, до Јована Рајића у 18. веку.

Храм Крагујевачке богословије, 25. новембар 2002.

Средњевековној историји припада и тема о односима владара из династије Немањића према светогорским манастирима. Напредак византолошких студија омогућава да се те везе препознају у својј ширини и значају.

Историја првих богословских школа у Србији привукла је пажњу проф. П. Пузовића. Било је то време "васкрса државе српске" почетком 19. века, када је кнез Милош Обреновић настојао да оснује школу за свештенске најпре у Крагујевцу (одлука Скупштине 1823), затим у Београду. Трудом митрополита Петра, Богословија је почела са радом тек 1. септембра 1836. у Београду и то као једногодишња школа. Образовање се постепено ширило и продужило на четири године (1844).

Срби у Србији стара су тема нашег опстанка. Живот се одвијао у потпуно различитим околностима у Аустроугарској, односно Турској. Два су рада посвећена католичкој средини у којој су Срби живели. Један текст обраћује околности у којима је аустријски цар Леополд одликовао митрополита Стефана Стратимировића орденом Великог крста са звездом, а други рад приказује основна схватања ђаковачког бискупа Јосипа Јурја Штросмајера. Некада је сматран идеологом југословенске мисли, али академик В. Костић доказује нетачност таквих схватања.

На сасвим другом географском простору, у Турској царевини, Срби су се тек борили за своја основна верска и школска права. То истражује академик Владимир Стојанчевић на примеру Велешкодебарске митрополије.

Завршила бих речима владике Саве. Он је 1991. године написао један текст у "Православљу" под насловом "На путу великих претходника". На том часном путу ја видим Светога Саву, владику Николаја и епископа шумадијског Саву. ■

Јованка Калић

ЦРКВЕ ЈЕ ГРАДИО СА ТРЕЗВЕНИМ ОСЕЋАЊЕМ ЗА ЛЕПО

У свему чиме се бавио Његово преосвештенство владика Сава је уносио велику енергију и оставио видне трагове. Сигуран сам да се не варам, да је пре свега обраћао пажњу да унапреди верски живот у својој епархији: од великих подухвата, као што је оснивање Богословије, до бриге да удове свештеника не трпе несташице у старости. Посебно место у том старању била је амбиција да свако село у његовој епархији има цркву. У томе је имао изузетан успех: у време његове управе Шумадијском епархијом преко сто цркава је подигнуто, или се градња довршава или су темељи постављени. Владика Сава је у градњи цркава учествовао својом бригом да се сачини добар план, да се нађу вешти грађитељи, да се посао повери иконописцима, сликарима и дуборесцима. То је чинио са много познавања и трезвеним осећањем за лепо. Отуда су и радови, који се тичу и ликовних уметности, са разлогом нашли своје место у његовој *Сијоменици*.

Освећење темеља за нови храм у Рудовцима, 9. јун 2001.

Професор Миодраг Јовановић је у свом раду *Митрополит Михаило и српско-руске везе* (стр. 177-182) показао да је знаменити архијастир непосредно или посредно помагао да се уметничко стварање унапреди у Србији при крају 19. века. Из архивских података се види да је митрополит око 1870. године помагао Живку Југовићу, Благоју Кулићу и Михаилу Борисављевићу да добију државну помоћ за школовање у Русији. Нешто касније то је учинио и за Рафаила Момчиловића, сликара монаха и потом мученика у Другом светском рату. У то време су српски сликари ишли на школовање у Беч, Минхен или Русију. Као одани русофил митрополит Михаило је желео да млади нараштај добије уметничко образовање у великој словенској и православној Русији. Од ових сликара по успешности су се истакли Живко Југовић, који је продужио школовање у Риму и Минхену, као и млади Рафаило Момчиловић, потом вредни црквени сликар између два светска рата.

За крагујевачког архитекту Андреју Андрејевића нема писаних сведочанстава да је у Русију кренуо по са-

вету или уз помоћ митрополита Михаила. Аутору Миодрагу Јовановићу, то се чини врло вероватним. Поред осталих својих осварења, архитекта Андрејевић је оставио Крагујевцу као своје градитељско завештање цркву Успења Пресвете Богородице, освећену 1884. године. Петокуполни крагујевачки храм на основи равнокраког крста одговара руској романтичарској архитектури и њеном знаменитом неимару Александру Тону.

Ако се претходно изнетом придода и митрополитово залагање за превођење руске теолошке литературе, види се да се митрополит Михаило трудио да ојача уметничку и културну повезаност Србије са Русијом.

Својим радом професор Јовановић је скренуо пажњу на, иначе занемарено, испитивање руско-српских веза у 19. веку. За Крагујевац је посебно ова студија занимљива, јер указује на повезаност катедралне цркве Успења Пресвете Богородице са руском романтичарском архитектуром. Чланак ће, несумњиво бити подстицај млађим научним истраживачима да се више баве руско-српским везама у 19. веку.

Академик Дејан Медаковић је за ову споменицу написао рад *Прилог биографији Аксентија Марковића* (стр. 185-187). Недовољно истражена историја дрворезбарства у нас обогаћена је, овом приликом, непознатим податком. По једном документу из 1804. године види се да је дрворезбар "Пилтор" Аксентије Марковић склопио додатак уговору за израду предикаонице у селу Сусак. У њему су се потписници обавезали да ће свака од двеју страна платити другој по 100 форинти, уколико дрворезбар закасни са довршењем послана, а наручиоци ако не исплате на време договорену суму. Ма колико "мали прилог", како каже аутор, био кратак, овај подatak ће бити искоришћен када се неко упути да изучава дело браће Марковић.

Проблему култа српских светитеља у Русији посвећен је рад Сртена Петковића *Српски светитељи у руским иконописним приручницима 16-19. века* (стр. 159-176). У руским иконописним приручницима, увршћено је шест српских светитеља: свети Сава, свети Симеон Немања, свети краљ Владислав, свети архиепископ Арсеније, свети краљ Милутин и свети кнез Лазар. Њихов избор је необичан: међу најугледнијим светитељима налазе се свети краљ Милутин и свети краљ Владислав, чији култ у српској средини није био посебно истакнут. Да би се та загонетка разјаснила било је потребно да се испитују историјски услови за настанак култова ових светитеља у Русији.

Средином 16. века у време цара Ивана Грозног почиње редован долазак у Русију представника појединих српских манастира који траже помоћ. Приликом челобитија пред царем они су доносили поклоне: иконе, светитељске мошти, миро и сличне манастирске драгоцености. Угледни манастири, пре свих Хиландар и Милешева даривали су цара и иконама својих оснивача - светитеља. Зна се по документима да су Хиландарци донели 1550. године две иконе - једну са представама св. Саве и св. Симеона и другу са ликовима краља Милутина и кнеза Лазара. Милешевци, који су, уз Хиландарце највише обдаривани од Ивана Грозног, сигурно да су поклонили цару иконе св. Саве и ктитора краља Владислава.

Како се у то време на Стоглавом сабору обављала канонизација, снагом свог великог ауторитета, а подстакнут својим српским пореклом, Иван Грозни је међу светитеље увео петорицу великих ктитора из Хиландара.

Хиротонија епископа моравичко Саве, Саборна црква у Београду 23. јула 1961.

ра и Милешеве, њему познатим му по иконама. Њиме је био придружен и св. Арсеније Сремац, који је био проглашен новим чудотворцем на Стоглавом сабору 1547. или 1549. године. Отада, па кроз следећа три века иконописци су по инерцији у своје сликарске приручнике уписивали имена ове шесторице српских светитеља.

У *Споменици владике Саве* у делу књиге означеном као Грађа, налазе се и два члanka значајна за историју цркве и уметности. Аутор првог је Димитрије Е. Стефановић, а рад носи наслов *Један спис о српској цркви у Коморану* (стр. 291-306). Он се најпре сажето бави историјом српске цркве у Коморану, данас у границама Словачке, као и опширеји аутором списка - свештеником Владимиrom Ракићем. Потом је Д. Стефановић превео Ракићево дело са мађарског на српски језик. Одабирајући вешто шта је важно, а шта није, аутор је у знатној мери допринео да се спис учини компактнијим и лакше читљивим. Подаци о цркви, архиви, старим печатима, православном гробљу су врло занимљиви и важни, јер храм није темељније проучен, иако је о њему савесно писао Динко Давидов. Аутор овог чланска у *Споменици владике Саве* истакао је најзад, неке нетачности у Ракићевом тексту и поједине од њих је у напоменама исправио.

Манастиру Грнчарици посвећен је други чланак у Грађи, у Споменици: *Манастир Грнчарица у другој половини 19. и почетку 20. века* аутора Слободана Милеуснића (стр. 307-328). Историја манастира Грнчарице крај села Прњавора код Крагујевца слабо је позната.

Помиње се, по варљивој традицији, да потиче из времена краља Драгутина. Извесно је да манастир живи у другој половини 16. века. Опустео је незнано кад, а око 1740. поново је пропевао. Обновљен, страдао је у Првом и Другом светском рату. Да је историја наших манастира у средњем веку непозната, добро се зна, али није боље ни са манастирским историјама у последња три века. Слободан Милеуснић се латио да изда архивске податке о Грнчарици крајем 19. и почетком 20. столећа. У *Споменици* је објавио занимљив опис Грнчарице из 1860. у коме је обухваћена цела манастирска имовина. У овом документу налазе се и важни описи храмовног здања, богослужбених књига и црквених утвари. Било би добро да пример колеге Милеуснића следе и други испитивачи црквене историје.

Кратком приказу радова о црквеној уметности у *Споменици владике Саве* придођају и рад који се тиче црквене књижевности аутора Матеје Матејића: *Један оригинални словенски Академији светоме Николи* (стр. 111-136). На основу пет хиландарских рукописа из 16. и 17. века, он је приредио и превео непознати, како упућује аутор, Академист светоме Николи. По акростиху "Принашају ти радуј се Николае", М. Матејић је исправно закључио да је састав дело непознатог словенског аутора. Савесно и брижљиво користећи два од пет хиландарских рукописа, Матеја Матејић је реконструисао и потом превео Академист светоме Николи. ■

Сретен Петковић

ОСТАВИО ЈЕ ТРАГ И ИЗВАН СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

Попут осталих аутора чланака сабраних у овој *Сино меници* и они, чији радови по својој тематици припадају Богословљу, потрудили су се да приложе пригодне текстове.

Драган МИЛИН у чланку *Велики бројеви у Старом завету* чини покушај да објасни како је дошло до писања енормних цифара, посебно упадљивих када је реч о људима, на пример броју ратника или погинулих путника у саобраћајном удесу. При томе аутор има у виду да се причање Старог завета односи на време много слабије настањености него што је данас. Поред грешака које су могли чинити преписивачи додавањем нуле, аутор указује и на могућност погрешног коришћења речи са двоструким значењем. И док за високе бројеве налази објашњење, Милин закључује да "дуговечност старозаветних праотаца, ипак остаје вечита тајна".

О веровањима и неким обичајима старих Словена је чланак у коме се Драган ПРОТИЋ најпре осврће на многобоштво старих Словена, расправља о њиховим храмовима и идолима, о приношењу жртава, као и о актерима тих радњи - претечама свештеника. Посебно је занимљиво ауторово разматрање о утицају старословенске религије на хришћанство код Срба и закључак да култни обичаји и веровања паганских Словена, примањем хришћанства, нису наставили да живе у новом облику као хришћански празници. Протић одбације везивање Крсне славе, за паганско слављење кућног божанства.

Милош М. ВЕСИН је у потпуности осветлио изузетну личност Руса Михаила Максимовића у монаштву Јована, у чланку под насловом *Свети Јован Максимовић, светило са исхода - айоситол затада*. Као свршени правник, Михаило је са бројним Русима стигао у Београд

1921. године, где је 1925. дипломирао на Богословском факултету и следеће године се замонашио. Аутор прати многоструку делатност монаха Јована као епископа, најпре шангајског, па западноевропског и најзад, као архиепископа Сан Франциска и западне Америке. Ако спомнемо да је владика Јован уз свакодневно богослужење, обилазио болеснике и затворенике, да је основао дом за приhvатање избеглица у Шангају, које је затим doveо у Сан Франциску, где је благословио оснивање нових манастирских братстава, да је покрену мисионарски рад оснивањем *Православне речи* и данас једног од најбољих православних часописа у Америци, да је основао *Руско православно иконографско друштво* итд. наћићемо у томе много сличности са веома бројним плодносним делатностима блаженопочившег владике Саве. Додајмо томе да је о сусрету ова два светитеља православне цркве Милош Весин слушао од самог владике Саве.

Да би одговорио на питање о месту и улози цркве у новим друштвеним приликама насталим после октобра 2000. године Зоран КРСТИЋ у чланку *Црква пред изазовом новог времена* најпре указује на позитивне и негативне појаве, неизбежне пратиоце актуелних светских процеса, који се означавају појмом глобализација. Затим размишља о различитим аспектима посматрања овог феномена и долази до закључка да Црква може одиграти веома велику улогу - пре свега, пружањем помоћи пољуљањем друштвеном моралу, чијим стабилизовавањем би се ублажиле многе негативне последице насталих промена. Према мишљењу аутора, Црква ће то остварити подсећањем друштва на основна начела хришћанске антропологије, као што су на пример - "да слобода почиње обавезама и преузимањем одговорности, а не одмах правима"; да се међусобни односи људи заснивају на "принципима сарадње, братства, разумевања и, најзад изнад свега, љубави"; аутор подсећа на неопходност поштовања етичких норми: "поштења, искрено

Славска лиција Краљевца, Троиџе 2001.

правдољубивости, некористољубља". Поштовање поменутих начела и норми помогло би стварању квалитетнијег живота.

Први декан Богословског факултета у америчком граду Либертивилу, Недељко ГРГУРЕВИЋ, дајући историју оснивања те високошколске установе 1986. године, и организовања рада у њој, посебно истиче велики допринос блаженопочившег владике Саве, тада администратора Средње-западноамеричке епархије. Детаље о томе можемо наћи у чланку под насловом *Пећнаесет година Богословског факултета "Свети Сава" у Либертивилу (САД)*.

Посебно су занимљиви и драгоценi чланци који доносе, до сада непознату, историјску грађу.

Тако Милица БУЈАС, објављујући *Писма епископа и патријарха Прокопија Ивачковића у Рукописном одељењу Машине српске*, осветљава личност овог високог црквеног великодостојника. У питању је пет писма, од којих је епископ арадски Прокопије два упутио своме штићенику Лазару Захаријевићу, тада нотару у Турском Бечеју, док је три службена, епископ, а потом патријарх Прокопије, упутио протопрезвитеру и националном прегаоцу Васи Живковићу.

Олгица МОМЧИЛОВИЋ је у своме раду *Два инвентара манастира Врдника у Јоседу Библиотеке Српске академије наука и уметности* скренула пажњу на два документа из заоставштине Љубомира Никића, сачињена, приликом промене игумана, у поменутом фрушкогорском манастиру, са чијом прошлостью аутор укратко упознаје читаоце. Затим веома професионално даје опис поменутих докумената - инвентара покретног и непокретног иметка манастира Врдника, првог из 1839. и другог из 1896. године. Пошто је детаљно изнела садржину ових докумената, као и споменута лица која су их оверила, Момчиловић закључује да су "ова два инвентара манастира Врдника драгоценено сведочанство о духовном и црквеном животу тога фрушкогорског манастира, коме и припадају, без обзира где се налазе."

У раду потресне садржине *Ајели свештеника Српске православне цркве из 1945. године у заоставштини Младена Ј. Жујовића* Гордана ЖУЈОВИЋ је објавила три, до сада непозната документа из поменуте заоставштине, чуване у Архиву Хуверског института за проучавање рата при Стенфорд универзитету у Калифорнији. Сва три телеграма у облику писама написали су свештеници Српске православне цркве почетком 1945. године, да би - изложивши тежак положај Цркве, прогоњене и од усташа и од комуниста, затражили помоћ од Одбора за обнову вере у Европи, са седиштем у Лондону и од Међународног Црвеног крста; треће писмо, у исто време једино сведочанство о Великој свештеничкој скупштини одржаној марта 1945. године, поред осталих података, садржи и непотпун списак свештеника (у питању је 41 име) које су убили Титови војници. Писмо су председник и секретар Скупштине упутили преко генерала Драже Михаиловића највишим поглаварима Православне цркве. Уз преводе писама, написаних на енглеском и француском језику, Гордана Жујовић даје и неопходна објашњења и коментаре о личностима и догађајима на која се она односе. Посебно су драгоцене, на kraju чланка, кратке биографске белешке о убијеним свештеницима и монасима, споменутим у објављеним писмима.

Станимир СПАСОВИЋ у чланку *Црквени живот православних Срба у заробљеничким и избегличким ло-*

Представљање књиге "Српски јерарси",
Машине српске 26. новембар 1996.

горима, најпре подсећа читаоце да се после капитулације Краљевине Југославије, априла 1941. године, током Другог светског рата у Немачкој и другим европским земљама, поред војних лица и људи најразличитијих професија, међу заробљеницима нашао и не мали број православних српских свештеника, а да су у логор Дахау стigli најугледнији јерарси Српске цркве - патријарх Гаврило Дожић и епископ жички др Николај Велимировић. У то време једини српски епископ, који је живео и радио у слободи, Дионисије, епископ Српске цркве у Америци и Канади, је преко Међународног Црвеног крста и појединачних личности европских институција, практио стање у заробљеничким и избегличким логорима. Захваљујући томе раду сакупљена је грађа која се чува у Архиву Митрополије средњезападноамеричке у Либертивилу, на основу које је и написан овај рад. Аутор износи потресне податке о судбини људи који су са статусом "расељених лица" били размештени у логорима Немачке, Италије, Аустрије, Белгије, Холандије, Шпаније, Шведске и других европских земаља. Поред организација Уједињених нација (УНРА и ИРО), о издржавању тих људи и њихових породица и, посебно о свештеницима и њиховом раду, бринуо се и епископ Дионисије. Црквене општине тада организоване биле су језгро из којих су касније настале епископије Српске православне цркве на европском, северноамеричком и аустралијском континенту.

Књига се завршава *Појовором* уредника Данице ПЕТРОВИЋ, захваљујући чијем неизмерном настојању и огромном раду, ова *Сиоменица* је и објављена. Даница Петровић је веома топлим и пробраним речима у потпуности осветлила изузетну личност блаженопочившег владике Саве, о чијем животу и раду "сведочи број, обим и разноврсност деловања", од којих спомињемо само неколико: "мана... архијереј... духовни отац... добочинитељ... литургичар", или и "научник, који је искром истраживачке страсти прилазио питањима из историје Српске цркве, литургије, химнографије, црквено уметности појања; дипломата и историчар, који је своја широка знања у многобројним мисијама стављао на располагање Српској цркви и своме народу; неуморни градитељ и обновитељ храмова... изванредан организатор... колега и сарадник... итд." Та неуморна и многострука делатност блаженопочившег владике Саве оставила је неизбрисив траг не само у Српској православној цркви. ■

Мирјана Живојиновић

ЖИВЕО ЈЕ ЖИВОТОМ ПОВЕРЕНЕ ПАСТВЕ

Тачно пре две године, као поштоваоци, вишегодињи сарадници у богослужењу, науци и просвећивању, пожелели смо да поводом четрдесетодишњице архијерејске службе епископа Саве, нешто подаримо човеку, који нас је годинама даровао својом вером, постојаношћу, мудрошћу, достојанством. Требало је то да буде мали знак захвалности за научне подухвате у области богословља, црквене историје и уметности, бригу за опште и богословско просвећивање, за мостове које је градио између Српске цркве и научних институција, пре свега Матице српске и Српске академије наука и уметности, посебно њеног Музиколошког института.

У избору тема сарадници су се руководили интересовањима онога коме је књига посвећена. Као да су чекали одговор и дискусију са друге стране. Но, није било по нашим скромним људским жељама, већ по промислу Божијем. Уместо за тренутак овог нашег историјског трајања, књига ће остати као печат духовног и стваралачког заједништва са Епископом који је свом народу дарован у вишеструко и вишезначно смутној епохи, кроз коју су Српска православна црква, њена јерархија и паства, пролазили у другој половини 20. и на почетку 21. века.

Време ће показати ко је био и шта је у датом времену значио за српску Цркву и српски народ блаженопочивши епископ Сава, како је носио и изнео свој "Крст терета апостолске службе", живећи "не својим личним животом, већ животом повериене му пастве". Била је немерљива привилегија бити део те пастве.

Књига која је пред нама саборно је дело, на којем су са изузетном марљивошћу и посвећеношћу многи сарађивали. Дубоко сам захвална свим ауторима, посебно члановима редакционог одбора, који су били и рецензенти, а по потреби и редактори и коректори. Дародавци ове књиге су и преводиоци, лектори и њен технички уредник.

Господин Негослав Јованчевић, професор Богословије "Св. Јован Златоусти" у Крагујевцу, прибавио нам је службену биографију и припремио исцрпну библиографију епископа Саве, као и низ драгоцених фотографија из фотодокументације издавачке куће "Каленић". Допуне о активностима Епископа у Матици српској припремила је госпођа Добрila Мартинов. Драгоцене фотографије су нам послалиprotoјереј Душан Петровић, ректор Богословије "Светог Арсенија" у Сремским Карловцима, новинар, госпођа Мирјана Кубуровић и нажалост недавно преминула мр Лепосава Шелмић, управница Галерије Матице српске. Без финансијске помоћи, коју нам је већ на почетку рада пружио protoјереј Милош Весин из Чикага, тешко бисмо обавили припрему рукописа за штампу.

Најзад, сав наш труд остао би у рукопису да није било отвореног срца господе Новака Вукотића и Радомира Ињца, директора и заменика директора издавачке куће и штампарије "Будућност" из Новог Сада, дугодишњих сарадника владике Саве, који су без икаквог условљавања прихватили све обавезе и трошкове штампања ове књиге.

Допустите ми на крају још само неколико речи о прилозима који су везани за црквено појање, најмање проучаван, па и најмање познат облик црквене уметности у Српској цркви.

Свима је знатно колико и како се епископ Сава старавао о богослужењу и црквеном благољепију. Подстакао је издавање низа зборника црквеног појања. Изузетно је ценио мелографски рад и појачко умеће protoјереја Ненада Бараког, који је стварао почетком 20. века, па је и омогућио објављивање две књиге његових нотних записа карловачког појања. Сасвим ненадано, пре две године, у Музиколошки институт САНУ доспела је обимна рукописна заоставштина Ненада Бараког, којој је у овом зборнику посвећена посебна пажња.

Леїтња школа "Корнелију у сјомен", манастир Јошаница 23. јула 2000.

Владика Сава је био изванредан зналец нашег традиционалног црквеног појања. Памтио је све што је икада игде чуо од старих појаца. Тако је до нас и доспела непозната стихира у част св. Стефана Штиљановића, коју је он пре четири или пет деценија научио од архимандрита Данила Цветкова, а коју је овом приликом у свом раду представио академик Димитрије Стефановић.

Нека ова стихира, у извођењу колеге Ненада Ристовића, буде наше молитвено сећање на блаженопочившег владику Саву, уз изразе дубоке захвалности нашем домаћину, преосвећеном епископу шумадијском Јовану, који синовски чува успомену на свога претходника и као ревносни богослужитељ наставља моливено благољепије Српске православне цркве. ■

Даница Петровић

Освећење Благовештењског крста, 7. јун 2001.

Сава, епископ шумадијски

МЕШАЊЕ ЗЕМАЉСКЕ ВЛАДЕ У САРАЈЕВУ У УНУТРАШЊЕ ПОСЛОВЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ 1879. ГОДИНЕ

Одлуком Берлинског конгреса 1878. Аустроугарска је добила мандат да окупира Босну и Херцеговину. Окупациону власт очекивали су овде многи проблеми, јер нису била решена, у првом реду, питања верске и аграрне природе. Наметнута власт је убрзо увидела да не може решити аграрно питање и одустала је од његовог решавања, продужавајући и даље феудалне односе. Што се тиче верског питања, Аустроугарска је одмах одбила да Српској православној цркви призна црквено-школску аутономију, добијену 1862. године, јер је добро знала шта она значи за Србе у Босни и Херцеговини и за очување српства и православља. Конвенцијом од 1880, склопљеном са Цариградском патријаршијом, Српска црква у Босни и Херцеговини потчињена је Цариграду. Аустријски цар добио је право да именује и разрешава епархијске архијереје.

Насртаји на Српску православну цркву у Босни и Херцеговини от-

Никанор (Грујић), епископ Ђакрачки

почели су убрзо после окупације и од стране власти и од римокатоличке прозелитистичке пропаганде. Власт још није била решила питање

јурисдикције православног народа на окупиранију територији, а већ се заинтересовала за поступак у вези са црквеносудским питањима приликом брачних спорова православних верника.

Наиме, 1879. године Земаљска влада у Сарајеву пише патријарху српском Прокопију (Ивачковићу) у Сремске Карловце: "Ваша Преузвишености! Умольавам Вашу службеном уљудности, да ми приобщити изволи, на којем темељу суде оноподручне црквене области у разправах женитбених, којега се закона држе, те у којих случајевих је дозвољена разстава женитбе од стола и постельје; у којих пако посвемашња разстава и ништетност женитбе; те да би и којих случајевих је разстављеним друговом дозвољено, да се по други пут узму."

Сарајево, дне 6. листопада 1879.
За поглавицу земаљске владе
С одличним велепоштовањем
Бадовинац¹

Бадовинац, дворски саветник у Бечу, морао је знати да је патријарх Прокопије од његових претпостављених био натеран да поднесе оставку на свој положај, а он се ипак обраћа патријарху. На постављена питања затражио је мишљење епископ бачки Герман (Анђелић), администратор Карловачке митрополије, од свих епархијских архијереја.

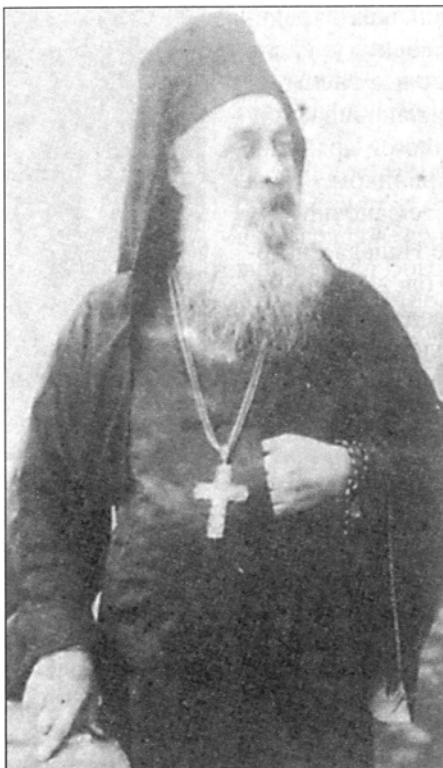
Епископ горњокарловачки Теофан (Живковић) пише епископу Герману: "Како у питањима, по Земаљској Влади у Босни и Херцеговини дне 5. Листопада 1879. бр. 21130 Г. Патријарху Прокопију предложеним, и мени сообщеним на мњеније многосијењем Дописом од 12. Јануара т. г. М. 421 ex 1879, мисли и држи црква наше, те је поводом од стране врховног ц. Кр. Срдбеног Стола из Беча, под 28. Маја 1817. Ц. 504 добивеним, наш блажеме памети Митрополит Стеван из споразума са свима овостранним Епископима једанпут очитовао већ, и црква, па с њоме и моја маленост и данас о томе *in merito rei* друкчије мислити и држати не може; формалне пак стране овога предмета најновије и посљедње решење лежи у саме консист. Системе, одс. II # 10. точ. 1-5."²

Епископ горњокарловачки Никанор (Грујић) у свом опширном одговору каже: "Дописом Вашим под 12/24. т.м. М. 421 ex 879, на мене управљеним искали сте мнење мое о питањима изложенима у допису в. зем. Владе у Босни и Херцеговини од 5. Листопада пр. г. Н. 21130.

Питања та сама по себи, као и одговор на њих не могу бити, по мојем назору, предмет заедничког договора и споразумлења свију епископа србске јерархије овдешње, ертемљ, на ком се расправљају код нас парнице брачне, едан је исти у свима дијезезама нашима, дакле и мнење о том може бити само едно, ако би се могло обући у више различних облика.

По томе ја немам о наведеним питањима никаквог особног мнења и могу поверити с мирном савести Преузвишености Вашој, да одговорите на њи по своме знању и увиђењу, ако мислите, да се може одговорити у овом случају без икакве клаузуле?

Коим поводом и на коју цјел иште горехваљена Влада од патријарха србског одговоре на речена питања, о томе нема спомена у допису њеном, дакле може мислити о томе

Теофан (Живковић),
епископ горњокарловачки

колико ко хоће и докле чија памет досиже, ер му је поље отворено не само мишљењу, него и омишљању.

У Босни и Херцеговини има србског народа више него свију других скупа, он има свое свештенike и своје владике, кои су му судије у животу црквеном, дакле и у брачним расправама, како стое те владике пре ма цариградском патријарху, есу ли му подчињени и сада као што су били пре окупације, или су самостални са својом црквом у толико, у колико су самосталне и провинције окупиране, то се не зна, барем ја не знам, а зна се, да они још нисту ступили у канонички одношај са патријархатом срbsким.

То је, по моме мнењу, главно и прво питање, и док се то не реши, дотле не би требало утицати од наше стране ни посредно ни непосредно у црквене одношае православног босанског народа, особито онде, где се намерава истргнути из црквеног живота његова по једну струку и ту преиначити без судељивања, а може бити и без знања до тичних црквених органа његових који би могли одбити у случају неповољних посљедица одговорност од себе и бацити сву кривицу на оне, који су утицали у те промене.

Ако има каквих злоупотреба у тој струкци, те се могу уклонити, а да се не дира зато у досадашње судове,

који се не могу преустроiti поспешио и коначно, док се не реши, хоће ли им бити последња инстанција у Цариграду или Карловцу, или можда у Сараеву.

Мени би годило; да се покуша тим поводом корачити ма за једну стопу напред у питању босанске и херцеговачке православне цркве наше, па зато би мислио, да не одговарате на та питања, док не упитате најпре босанске епископе, чега се држе они и како поступају при разводима брачним; кад Влада жели знати, како је код нас, зашто да не знамо и ми аутентично, како је код њих. Махомеданска мошта остављена је у свези са Цариградом, Римска црква ступила у непосредну свезу са пропагандом, а наша стоји на раскршћу, па се осврће и чека да јој кажу куда спада!

Надајући се, да ћете употребити, као администратор патријархата србскога, и ову узгрядну прилику на то, да се разбистри положај православне босанске цркве наше барем онолико, колико се може разбистрити за сада..."³

Умни епископ Никанор, Срб Милутин, осетио је да Земаљска влада, која још није решила питање јурисдикције Српске православне цркве у Босни и Херцеговини, жели да из живота наше цркве у окупираним областима истргне "по једну струку" и да се директно умеша у њен унутрашњи живот. Међутим, то није чинила са муhamеданцима или са Римском црквом. Зато је и био мишљења, да епископ Герман и не одговара на постављена питања Земаљској влади, већ да покуша "разбистритьи" положај Српске цркве у Босни и Херцеговини. Епископу Герману, потоњем наименованом српском патријарху, пребачивало се у Карловачкој митрополији, да је покушао да потчини цркву у Босни и Херцеговини својој јурисдикцији. Међутим, Аустроугарска није желела да у својој држави има једну јаку Православну цркву. Зато је поред Карловачке митрополије, створила вештачку Буковинско-далматинску цркву коју су сачињавале српске епархије Задарска и Бококоторска и румунска Буковинска епархија. Седиште ове митрополије било је у Бечу, а њени архијереји су се на синодским седницама споразумевали на немачком језику. Сада је, пак, српске епархије у Босни и Херцеговини потчинила Цариградској патријаршији. Архи-

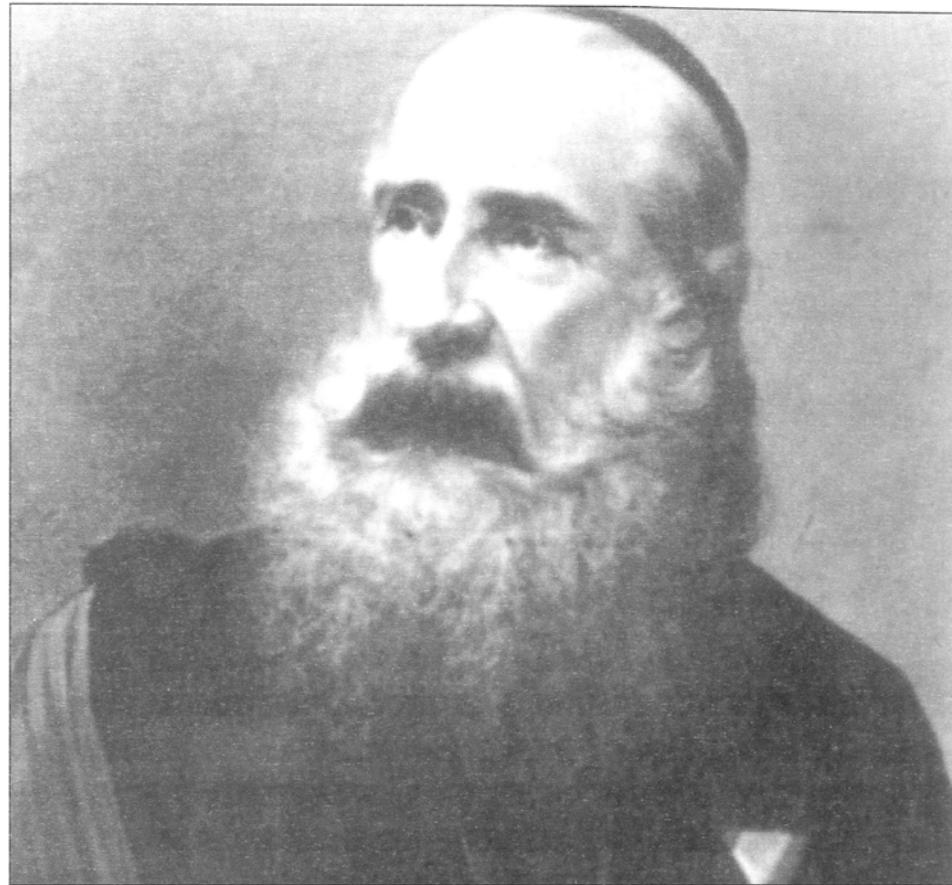

јереје за ове епархије, као и за Буковинско-далматинску цркву, није бирао синод, већ их је постављао и разрешавао аустријски цар (случај митрополита Саве Косановића и епископа Никодима Милаша).

Епископ будимски Арсеније (Стојковић), одговарајући на допис епископа Германа, каже: "На високопочитаемо писание Екселенције Ваше от 12/24. Јануариа, т.г. М. 421 из 1879. средствијем кога искати изволисте од мене мњенија относно стављених от стране садање ц. кр. Босанске владе питања гледе расправе брачних предмета, црквеном суду подлежећих, чест имам са званично-усрдном благопристојношћу отговорити, да свако поедине мњеније у овој ствари недовољним сматрам, пак зато се от давања тога и уздржавам, тим више, што држим да је цјелисходније, да се Епископат скупа о велеважном питању овом приликом синодалног састанка, или, кад у садашњем положају цркве то бити не може⁴, приликом Епископске конференције посаветује, и по общтем согласију зактеву предпоменуте владе задоста учини.

Ако пак Ваша Екселенција држите, да вама у дужност спада упитни допис Земаљске владе у Босни рјешити, може би немеродавно мњеније било, да се придржавате оних назора, кое је блаженопочивши Архиепископ и Митрополит Стратимировић у подобном питању државној власти, кад се на устројењу аустријске грађанске законе књиге радило, пространо и основателно разложио."⁵

Није нам познато да ли су остали архијереји одговорили епископу Герману, а из примљених одговора тројице архијереја види се опрезност. Епископи Теофани и Арсеније сматрају, да је још увек овом питању мериторно мишљење митрополита Стефана (Стратимировића),

Герман (Анђелић), патријарх српски

који је, у своје време, важио и као стручњак за канонска питања Православне цркве.

Епископ Никанор поставља, у свом одговору, питање јуридиције Српске цркве у окупираним областима, што сматра "главним и првим питањем", а друго, Земаљска влада покушава решавати "једну струку" црквеног живота без знања и суделовања тамошње јерархије.

Да ли је и како је епископ Герман одговорио Земаљској влади, није нам познато, јер одговор није пронађен. Иначе, епископ Герман је био врло осетљив када су се световњаци упутили у решавање чисто црквених и канонских питања. Додуше, то му није сметало када је од стране грађанских власти наимено-

ван за митрополита и патријарха Карловачког.

Аустроугарске грађанске власти мешале су се, кад год им се прилика указала, у послове Карловачке митрополије, а нарочито у Босни и Херцеговини, где је борба дugo трајала и где је дошло до поремећених односа између народа и више јерархије. Тек доласком Петра (Зимоњића) на положај митрополита захумско-херцеговачког, дошло је до измирења више јерархије и водећих личности српскога народа у Босни и Херцеговини. Заинтересованост Земаљске владе за црквено судство Српске цркве у окупираним областима је само почетак њеног мешања у наше црквене послове. ■

(Зборника за историју Босне и Херцеговине 3, Београд 2002.)

НАПОМЕНЕ

- Бадовинац, дворски саветник, патријарху Прокопију Ивачковићу, Сарајево, бр. 21130 од 5. листопада 1879, Митрополитско Патријаршијски Архив (сада Архив САНУ), Сремски Карловци (даље МПА) 1879/421.
- Епископ горњокарловачки Теофан епископу бачком Герману, администратору Архиепископије карловачке и Митрополије србске, Плашки, бр. 48 од 26. јануара 1880, МПА 1880/48.
- Епископ пакрачки Никанор епископу бачком Герману, администратору Архиепископије карловачке и Митрополије србске, Пакрац, бр. 32 од 22. јануара/9. фебруара 1880, МПА 1880/37.
- Епископ будимски Арсеније мислио је на ситуацију насталу насиљним уклањањем од стране грађанских власти патријарха Прокопија, јер се због упражњеног патријарашког престола није могао сазивати Свети архијерејски синод Карловачке митрополије, изузев због избора новог патријарха.
- Епископ будимски Арсеније епископу бачком Герману, Патријархата србског Администратору, Сентандреја, бр. 33 од 23. фебруара 1880, МПА 1880/101.

Владимир Лоски

СМИСАО СТАРОГ ЗАВЕТА

Историја човечанства након првородног греха је историја трајног бродолома у ишчекивању спасења. Али лука спасења - још није циљ: ономе ко је претрпео бродолом она даје могућност да поново крене путем јединог, управо тог циља: сједињења с Богом

Урају сагласје човекове слободе и Божије благодати могло је постати светолучни мост над оним "бесконачним растојањем", које, како каже Јован Дамаскин, одваја твар од Творца. Адам је био непосредно призван обожењу. Али након првородног греха појављују се две препреке, које ово растојање чине непремостијивим: грех, који сам по себи природу човека лишава способности да прими благодат, и смрт - крај пада, која човечанство увлачи у неприродно стање, када човекова самоволја, заразивши читав космос, саопштава небићу парадоксалну и трагичну реалност.

У том стању човек не може више остати на нивоу свога призывања. Али Божији план се није променио: Бог као и пре жели да се човек с Њим сједини и преобрази сву земљу.

Крајњи, потпун и позитиван човеков циљ од тога момента добија негативан аспект - аспект спасења. Да би се човек могао слободно вратити Богу, потребно је, да га Бог прво ослободи од стања робовања грешку и смрти. То стање захтева искупљење, које се тако у целокупности Божијег плана појављује пред нама, не као циљ, већ као негативно средство. Јер, спасен може бити само онај, ко је беспомоћни плен зла.

Историја човечанства након првородног греха је историја трајног бродолома у ишчекивању спасења. Али лука спасења - још није циљ: ономе ко је претрпео бродолом она даје могућност да поново крене путем јединог, управо тог циља: сједињења с Богом.

Дакле, након губитка рајског стања човек објективно не може постићи свој крајњи циљ. У новом стању небића и смрти он се налази у положају мучне пасивности: у почетку то је неуништива туга, притискајућа чежња за рајем, а потом све свесније очекивање спасења. Пад се наставља, због чега, прво, очекивање постаје све тужније, а друго, појављују се безбрзни начини да се заборави смрт, тј. растанак с Богом,

Владимир Николајевич Лоски
(1903-1958)

или луцифијанско усмеравање воље на то да би се самоспасили и самообожили. Али и "ангелизам" и "ававилонизам" трпе пораз, и људи не престају да чекају Некога, Ко би дошао да их спаси. Према томе, читава историја човечанства је историја спасења, у којој можемо разликовати три периода.

Први период је дуготрајно припремање за долазак Спаситеља; он траје од првородног греха до Благовести: "Данас је почетак нашег спасења", пева о том празнику Црква. Током целог овога периода Провиђење непрестано има у виду вољу људи и у складу с тим бира Себи оруђа.

Други период, од Благовести до Педесетнице, одговара земаљском животу и Вознесењу Христа. Овде човек не може ништа: једино Христос својим животом, Вакресењем и Вознесењем извршава дело спасења. У његовој Личности сједињују се човечанство и божанство, вечност прелази у време, време продиру у вечност, обоготоврена антропокосмичка природа улази у живот Божији, у само крило Пресвете Тројице.

И баш од Педесетнице почиње нови период, када људска личност, садејством Духа Светога, мора слободно стицати оно обожење, које је њихова природа једном и заувек нашла у Христу. У Цркви слобода и благодат сарађују. Уважавајући слободу човека Бог допушта, да се време греха и смрти продужи: Он не жели да Себе насиљно наметне човеку, али од њега жели одговор вере и љубави. Међутим, наш положај неупоредиво превазилази рајско стање: ми реално нисмо више изложени ризику да изгубимо благодат, увек можемо учествовати у Богочовечијој пуноћи Цркве. Сами услови наше немоћи коју је у потпуности на Себе примио Христос, покајајем и вером откривају се пред тајном љубави. Дакле, историја Цркве је слободна свест људи о јединству, које је "остварено" у Христу и увек присутно у Цркви, где је већ присутан вечни сјај царства. Тако ћемо садејствовати потпуном уништењу смрти и преображају космоса, другачије речено, другом доласку Господу.

Период припреме је период обећања: лагано кретање према Христу током кога Божија "педагогија" жели да учини могућим извршење обећања, датог у самом моменту казне.

Стари Завет није познавао унутрашње благодатно освећење, али ипак је познавао светост, јер благодат, делујући из вана, изазивала ју је у души као неки плод тог деловања. Човек вере, који је послушан Богу и који је живео праведно могао је постати оруђем Његове воље. Као што показује призывање пророка, то није било сагласје двеју воља, већ власно искориштавање воље човека вољом Божијом: Дух Божији обрушавао се на онога ко је умео да види, Бог је из вана овладао човеком, налажући своје захтеве на његову личност. Бог - Невидљиви је говорио, а слуга Његов је слушао. Синајски мрак супротстављао се

Таворској светлости, као тајна скривања - тајни откривеној. Човек се послушањем и чистотом у мраку вере спремао служењу. Послушање и чистота - негативни су појмови: они претпостављају "откривање" Бога из вана и потчињавање човека који је постао његово оруђе, човека, који, чак иако је праведан, не може се ослободити свог осећања грешности и смртности. Светлост као активно осећање свега постојећег и слободно уподобљавање човекове природе природи Божијој, може се

показати само после Христовог подвига - у спознаји тог подвига. Зато је у Старом Завету најважнији Закон; односи између Бога и човека овде нису јединство, већ савез, чија је гаранција верност закону.

Историја Старог Завета је историја избора повезаних с каснијим падовима. У току ове историје Бог спасава неки "остatak", чије очекивање постиже све већу чистоту: у дијалектици разочарења очекивање Месије Победоносца претвара се у очекивање страдалог Јахвеовог слу-

ге, очекивање политичког ослобођења једног народа - у очекивање духовног ослобођења целог човечанства. Што се више Бог удаљава, то човекова молитва постаје дубља: што је изабрање ограниченије, то је циљ већи - све до свенадмашујуће Богородичине чистоте, која је способна да роди Спаситеља целог човечанства.

Први пад после губљења раја беше Кајиново убиство Авела. Бог рече Кајину: "Није ли грех на твојим вратима (Када не чиниш до-

бро)? Он те вуче себи, али ти господари над њим" (Постање 4,7). Али Кајин је убио свога брата. Том првом паду одговара и први избор: избор Сита и његовог потомства. Ситови синови су "синови Божији", они призывају Јахвеово име и један од њих, Енох, "ишао је пред Богом", можда га је Бог телом узео у рај. Кајинови потомци, напротив - само су синови човечији трагично осуђени на смрт ("Ја сам убио човека за рану своју и младића за масницу своју" - говорио је Ланех). Проклети, обрађене земље, која је у себе упила Авељеву крв, постају први грађани изумитељи технике и уметности. Са њима се појављује и цивилизација - то је голем покушај да се надокнади одсуство Бога. Људи се труде да забораве Бога, или да Га замене: да га забораве кујући метал, поставши пленом земљине теже и несавладиве снаге коју она преноси, слично Товелкајину, "оцу свих ковача оруђа од бакра и гвожђа" (Постање 4,22), или пак да га замене празником уметности, мучним подржавањем музике, слично Јувалу, "оцу свих који свирају на гуслама или свирали". Уметност се овде појављује као културна вредност а не култна; то је молитва, која никуда не допире, зато што није упућена Богу. Настала из уметности лепота затвара се сама у себе и својом магијом прикова човека за себе. Ови проналасци људског духа представљају почетак културе, као култа неке апстракције, у којој нема Онога присутнога, коме мора бити усмерен сваки култ...

Долази потоп, и изгледа, да Бог враћа првобитним водама своје дело изобличено падом. Можда то ново падање треба повезивати тајanstvenim општењем између анђела и људи (Постање 6, 1-4) услед чега се појављују "дивови". Није ли то било неко луциферијанско знање из кога је човек прпео необичну за себе власт? Али, било како било, неки "остatak" - један човек и његови ближи - нашли су милост у Божијим очима, зато што је "Ној био човек праведан и беспорочан у свом роду. Ној је ишао пред Богом" (Постање 6,9). Ној спасава човечанство и читаву земаљску творевину, не оживевши их као Христос - он га је само преобразио - али обезбедивши наставак њиховог постојања. Након потопа Бог склапа с човечанством космички савез који стабилизује земаљску васељену, као знамење тог завета постаје дуга, тајanstveni све-

толучни мост, који спаја небо и земљу.

Нови пад одгађа се изградњом Вавилонске куле. Вавилонска кула је узураторски порив безбожне цивилизације, јединство самољудско у својој чистој пожуди да се освоји небо. Тако су источне сакралне цивилизације подизале своје "зикурате", то су храмови чији су спратови очито симболизовали, оне унутрашње степенице, по којима је требало методички да се пење посвећени. Вавилонска кула је типична за ове архаичне примере, али их и надмашује; она је актуелна и данас.

Јединство без Бога повлачи за собом праведну казну: расипање далеко од Бога. Тада се рађа вишевећничност, хаос "нација". Али Бог користи чак само зло, одговарајући на пад избором. Из ових народа насталих усред подела и помирења, Он својим оруђем бира један народ, народ европски, добивши своје име по Евер, једноме од Симових потомака. Овај избор достиже своју кулминацију у савезу са Аврамом, избору, овога пута историјском, у коме се уздиже слава потомства, многоbrojniјег од небеских звезда. Али Аврам је морао бити проверен у самом свом уздању како би се оно могло у потпуности испунити. Наложена му жртва - наследник обећања Исаак - захтева веру ван сваке логике, безусловно послушање. У току пењања на планину Морија Аврам одговара на Исааково питање: "Хоће ли Бог наћи Себи јагње за жртву, сине мој?" И када у последњем моменту Бог стварно замењује човекову жртву овном, ми схватамо да у-

век када је човек послушан, Бог припрема Божије Јагње - Христа. Може ли Он да неда Свог Сопственог Сина, ако човек даје свога? Према томе, историја Старог Завета није само историја праузора спасења, већ историја одбијања и слагања човекових. Спасење се приближава или удаљава, у зависности од тога је ли човек спреман да га прими или није. Као и Христа, Његово "време" на тај начин зависи од човекове воље. Цео смисао Старог Завета састоји се у тим колебањима, која наглашавају двострук аспект Провиђења. Провиђење није једностррано, Оно подразумева очекивање и позив Човека. Божија педагогија човека провери, испитује његове намере.

То испитивање је понекад и борба, јер Бог жели да човекова слобода може не само да му се супротставља, него и да Га присиљава ако Он неће да открије Своје Име, у крајњем случају благослови: тако је Јаков постао Израиљ, "будући да си се борио с Богом, и људе ћеш победити" (Постање 32, 28).

И патријарх постаје народ, а када овај народ постаје плен код Египта, Бог подиже Мојсија ради њиховог ослобађања. На Синајској плавини Бог пролази у слави Својој пред Мојсијем, али му неда да види лице Његово, зато што човек не може да види Његово, а да не умре; Божија природа остаје скривена. Али избор Израиља - и то је одлучујућа фаза - потврђује се новим савезом: законом. Закон - то су обавезе, форма у писаном облику, којима се мора потчињавати Изабрани народ -

спроводе се Божијим обећањима, које непрестано прецизирају пророци. Тако се закон и пророци допуњују, и Христос их увек спомиње истовремено када истиче њихово извршавање. Пророци - то су људи, које је Бог одабрао, да би истакао дубински смисао закона. Фарисеји су постепено закон претварали у неку статичну реалност и у средство које је служило као оправдање. Међутим, пророци су објашњавали његов дух, његову историјску динамичност и у њему садржан есхатолошки призив, присилјавајући човека да спозна свој грех и своју немоћ пред њим.

Тако је значај пророка за изабрани народ аналоган значају Предања за Цркву: и стварно, и пророци и Предање откривају нам изворни смисао Светог Писма. Ово двоје - закон и пророци, на неки начин већ истичу завршни чин Логоса и животворног Духа. У Старом Завету Дух пророчанства отворено пред нама разоткрива деловање Трећег Лица - Пресвете Тројице.

Круг бирања полако се сужава: у Израиљу је Јудино колено, у Јудином колену је дом Давидов. Тако расте Јесејево дрво до последњег и највишег избора Пречисте Џеве.

Овај избор Марији је саопштио архангел Гаврило. Али се Марија могла слободно сложити или одбити. Цела историја света, цело извршење Божијег гледања зависило је од тог слободног одговора човека. Кротки Џевин пристанак омогућио је Слову да постане тело. "Ево слушкиње Господње, нека ми буде по ријечи твојој" (Лк. 1, 38). Све што је Бог очекивао од посрнулог човечанства, остварило се у Марији: лична слобода коначно је показала своју људску природу, своје тело за неопходно дело спасења. Друго Лице Пресвете Тројице могло је ступити у историју не улазећи у њу силом, јер тада би човек остао само оруђе, не издвајајући ни Џеву, зато што би она тада била одвојена од Адамових потомака, али с оним сагласјем, којим би вишевековна Божија педагогија, на крају била награђена. Управо зато, што је Бог свом својом одлучношћу, уз све поштовање Његове љубави узео на Себе дело људског спасења. Пречиста Џева, у Којој се "остварила" сва старозаветна светост, могла је тој љубави да понуди чисту утробу Свога тела. Њени преци, благословени Богом и очишћени законом, примили су реч

Слова у Духу. Она је пак могла примити само Слово телесно. Родивши Божанско Лице, које је примило људску природу, уистину је постала Мајка Божија. И зато је св. Јован Дамаскин могао рећи: "Име Богородица Θεοτόκος садржи целу историју Божијег домастројства у свету". Али, старозаветна светост није Слову дала само Његову Мајку, већ, могло би се рећи - невесту, та светост пророчански је указала на Њега Израиљу; Марија је оваплоћујуће

ћутање, Јован Крститељ дошавши у духу Илијином - глас је који вапи у пустини, последњи пророк који је спознао и прстом показао "Јагње, које узима грехе света". Стари Завет достиже своју кулминацију у тим двема људским личностима, које поштује иконографија, стављајући с обе стране прослављеног Христа: Невесту и Друга Женика. ■

Са руског превели:

Гојко Ненадић и
Јакон Рајко Стефановић,
професори Богословије у Крагујевцу

ЗДРАВА ПОБОЖНОСТ

У времену када се свакодневно суочавамо са грубошћу у различитим видовима, желели бисмо да се подсетимо како православна светоотачка литература говори о гневу, а психодинамичке теорије личности о агресивности

Осим процвата различитих врста порока, пијанства, криминала, лицемерја, корупције, карактеристично обележје времена постала је и издаја вере.

Једина вредност која нам је преостала - Православље - изложена је могућим ударцима, пре свега унутрашњег карактера. Праве се покушаји да се дестабилизује, исквари, обешчести сва чистота и истинитост Божанске вере. Мало стадо истински православних принуђено је све више да се повлачи у духовно психолошке катакомбе које се налазе ван граница видљивог, чак и споља верујућег света.

Пароле типа: „Најпре економија, па онда морал“, никада нас неће довести до жељеног изобиља. Сав садашњи спољашњи живот морао би да се гради у складу са унутрашњим. Споља добар, лагодан и леп живот неспојив је са унутрашњом нечистотом и атрофијом душе.

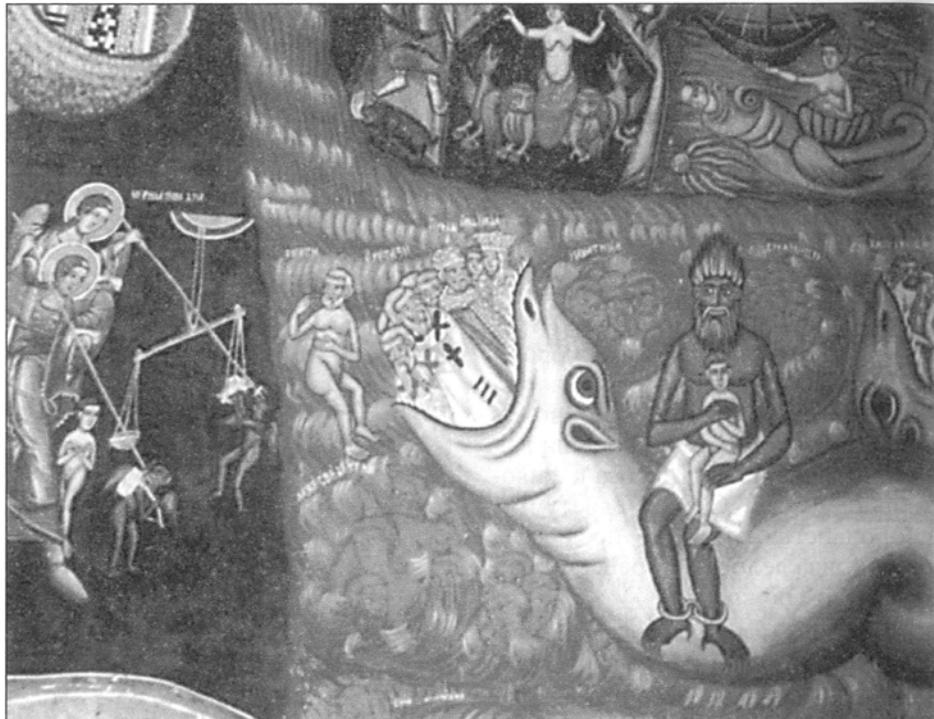
Духовно целиво кроз Божанско Православље, здрава побожност, потребни су нам као ваздух.

СТВАРАЊЕ ХРИШЋАНСКИХ НАУКА

Поновно стварање хришћанских наука је пут ка препороду (узлажењу) и изласку из кризе.

Психоанализа, као теорија личности и психотерапијска техника понекад је грубо нападана од хришћанских аутора као атеистичка дисциплина. Мишљења смо да су овакви ставови плоднеразумевања користи коју она може да донесе палим хришћанима двадесет првог века. Ми не тврдимо да је ова помоћ њима довољна, али не можемо да се одрекнемо чињенице да је потребна. Резултати истраживања на пољу психијатрије понекад су уследили после генијалног посматрања низа законитости које се стварно забивају. Али, ипак, у већини својих научних доказа савремене психолошке и психотерапеутске школе, иако несумљиво допиру до значајних висина, не могу да досегну врхунце духовне равни.

У раду „Актуелна разматрања о рату и смрти“ Фројд подсећа „да у

стварности не постоји никакво искорењивање зла. Уместо тога психолошко, или строго речено психоаналитичко испитивање показује да се најдубља суштина људске природе састоји од нагонских импулса елементарне природе, који су код свих људи слични и који теже ка задовољењу извесних природних потреба. Сами по себи ови импулси нису ни добри, ни рђави. Њих и њихове изразе разврставамо на такав начин зависно од њиховог односа према потребама и захтевима људске заједнице. Мора да се прихвати да су сви импулси - за чије представнике узимамо себичне и окрутне импулсе које друштво осуђује као зле - такве примитивне приоде.“

Ако желимо да верујемо да је наша природа далеко од сваког додира са оним што је зло, позваћемо се на тврђење да су у нас уграђени веома снажни етички импулси. Али, овај аргумент указује и на супротно гледиште, односно да снажна забрана мора да буде усмерена против једнако снажног импулса. Нема потребе да се забрањује оно што не желимо. Велики нагласак на забрани: „Не убиј“ показује да потичемо из дугог низа генерација убица, које су у сво-

јој крви имале жудњу да убију, као што жудимо и ми данас. Етичка стремљења човечанства, чију јачину и значај не можемо да подцењујемо, стечена су у току људске историје и постала су, мада у ограниченој мери, наследно својство савремених људи.

Новорођено дете ступа на бескрајно путовање кроз детињство опремљено са примитивним капацитетима за љубав и примитивним реактивним тенденцијама, које приближно могу да се назову примитивном мржњом. Али, и примитивне љубави, и примитивне мржње су по својој природи предодређене за стално осуђивање.

Велика већина примарних импулса код деце, не могу да се задовоље у реалности. Непосредне последице су да су дететови први односи, односно односи са родитељима, мешавина љубави и мржње и да незадовољени нагони - пориви ка њима, доводе до стања експлозивне напетости.

Код детета, примарна енергија узалудно усмерена ка реалним родитељима, неизбежно се осуђује и одбија. Та осека не носи само претњу од застоја, већ и од експлозије.

Енергија мржње се у великој мери троши ка самоиспитивању и инхибицији. Укратко, она се уграђује у неки нови ментални систем чији један део врши неку агресивну функцију. Он озбиљно самоиспитује импулс, а то се завршава кочењем или осуђењем скоро свих примитивних нагона. У ту сврху је искоришћена енергија првобитног садизам појединца, који сада бива окренут унутра. Другим речима, овај нови психички орган, или систем самоиспитивања, понекад назван Суперег или примитивна несвесна савест, троши највећи део, али не сву осуђену агресију.

УЛОГА МАЈКЕ

За одојче је мајка склашиће свих добрих и хранљивих супстанци. Такође су његови први импулси за грижењем усмерени против ње. Оно на њу гледа као да је пуна свих врста опасности и зла. Одојче започиње живот са готовим концептима о другим особама. У почетку његов свет се састоји од „парцијалних објеката“ - дојке, руку, лица итд., који привлаче његову пажњу, зато што су повезани са задовољењем или ометањем његових потреба. Оно тим објектима приписује своја сопствена осећања, а у мери у којој је према њима агресивно, оно их доживљава као злоћудне. Све док су злоћудни објекти злоћудни, оно осећа да су опасни и за њега и за ствари које највише воли. Да би избегло ту нову тескобу, оно их поново пројектује. Управо то чини зачарану спиралу пројекције и интројекције - спиралу у којој се мржња и страх појачавају сваким понављањем процеса.

ДВЕ ТЕОРИЈЕ АГРЕСИВНОСТИ

Свако дете пролази кроз фазу у којој своју сопствену агресију пројектује и на тај начин свој свет настањује имагинарним опасностима. Обим у коме то чини зависи од његове урођене агресије и од степена у коме се она изазива. Све док ту фазу не превазиђе или док јој се враћа у каснијем животу, оно пати од суманутости прогањања.

Мелани Клајн је обогатила психоаналитичку теорију личности посматрајући психолошки развој кроз позиције. Развој посматран кроз параноидно-шизоидну и депресивну позицију се на први поглед веома разликује од Фројдове теорије центриране Едиповим сукобом, али, у ствари, ове две психоаналитичке те-

орије се на известан начин допуњују. Кроз призму позиција можемо да анализирамо ране стадијуме развоја, који су, ако се држимо једино видика Едиповог сукоба на известан начин занемарени. Први објект агресије није отац, већ мајка или део ње. Мрски отац, са којим почиње класични опис Едиповског троугла се не сагледава као реална особа, већ као пројекција дететових сопствених импулса.

ИЗЛЕЧЕЊЕ ДУХОВНЕ БОЛЕСТИ

Када се осећамо болесним, трудимо се да сазнамо од лекара узрок наше болести и молимо га да нас излечи, али мање смо заинтересовани за излечење духовне болести.

Преступницима је друштво одредило затворску казну. Али, као што је рекао Достојевски: „Никога није променила казна, него покајање.“ У том циљу потребно је да упознамо гнев, као духовну димензију агресивности.

СТАДИЈУМИ ГНЕВА

Почетни стадијум гнева је раздражљивост, од које често патимо и на коју тако мало обраћамо пажњу. Врло смо склони да се оправдамо умором, пренапетошћу нервног система, болешћу итд.

Међутим, она је неопростива у било којој прилици. Она сведочи о

томе да се ми у исто време налазимо у власти мрачне сile и грешимо од тешког греха против љубави према близњему.

Ту се, осим тога, страст почетног гнева сједињује са гордошћу; у свему оправдавамо себе, а својим оштром речима и осудом често заражавамо и душу близњега душевним пороцима: раздражљивости, осуђивања, непријатељства, самооправдања и узношења.

СВЕТИ ОЦИ О ГНЕВУ

За светог Нектарија Егинског: „Гнев је киптање срдчне топлоте.“

Свети Јован Златоуст о гневу:

Зар мислиш да човеку треба мало снаге да се, када прими увреде, не гневи.

Гнев је звер, звер дивља свирепа.

Гнев је исто оно махнитање само привремено.

Гнев нема снагу ако је не добије од тебе.

Гнев није ништа друго, до безумна распаљеност.

Свети Игњатије Брајчников о гневу

Хир је клица искварености срца, рђа срца, семе злобе, гнусоба пред Господом.

Онај који је дрзак према човеку дрзак је према Богу, а такви су мно-ги од нас.

Овај свет је распео и све до сада распиње Сина Божијег.

Свети Јефрем Сирин: Ако се гнев усели у твоју душу, онда је њи-ме већ уништен један дан твог жи-вота.

Свети Јован Касијан назива гнев „смртоносним отровом душе“. Све док је човекова душа заражена овом страшћу, он све доживљава изопачено, а у разликовању између добра и зла не запажа духовне кате-горије. У гневу човек се удаљио од мудрости („јарост почива у недрима безумних“, Проп. 7:10).

Гнев је болест душе. Он не може у принципу да буде оправдан ма шта био његов узрок, изузев светог и праведног гнева против самог зла, греха и порока, нарочито у самом себи.

Ако је тренутан гнев кратко-трајни отров, хронични гнев (злопамћење) је већ отров спорог деј-ства.

Гнев, човек може да задржава у себи и да га не испољава речима и поступцима - то је, како се каже, нека буде шта буде (мада и у таквом случају постоји опасност по здравље самог човека који се гневи, чак и ако му успева да прикрије у себи наступе гнева).

Прослављени антички лекар Гален целог живота је гајио одвратност према гневу након мучне сцене коју је угледао у детињству.

Неки човек је откључавао врата и пао је у јарост због безуспешности својих напора. При томе је почeo да гризе зубима кључ, да удара врата и на крају је пао на земљу у страшним конвулзијама и почeo да лупа рукама и ногама као да има епилепсију.

„Свака горчина и гнев и љутња и вика и хула за сваком злобом, нека су далеко од вас“ (Еф. 4:31) „Сунце да не зађе у гневу вашем“ - рекао је у Светом Писму ап. Павле.

Гнев је унутрашње својство срца и душе, он је у стању дugo да се скрива и човек често сматра да је сузбио гневљивост и достигао потпуно безгневље. Међутим, некакав спољашњи догађај и повод, одједном, изненадно, као искра из кремена, пали огањ притајене страсти и разгорели пламен поново подстиче праву јарост, чији узрок обично људи траже у спољним околностима, а не у себи самима.

У стварности страст гнева није у потпуности превладана, ни ишчупана са кореном, ни побеђена. Спољашњи чинилац је провоцирајући моменат за испољавање унутрашњег притајеног непријатеља. Зато, с једне стране, треба бити увек захвалан оним ситуацијама које разоткривају наша несавршенства, која ми не подозревамо. Непрестано безгневље, независно од околности, може да служи као један од обележја духовне висине, зрелости и савршенства.

Свети Игнатије Брачаников овој страсти додаје такође псовку, мржњу, освету, клетву, наношење удаџаца, па чак и убиство.

ГНЕВ КОЈИ НИЈЕ УЗАЛУДАН

Какав је то гнев који није узалудан?

На ово свети Пимен Велики даје овакво објашњење: „Узалудним се сматра гнев за сваку увреду каквом би те увредио твој брат; чак и када би ти ископао десно око, или одсекао десну руку, а ти се разгневио на њега, разгневио би се 'узалуд'. Имаш право да се разгневиш на онога који хоће да те одвоји од Бога.“

Ако је, када треба и како треба, покретан и управљен разумом, гнев укрепљује мужество, трпљење и уздржање. Гнев разумних покреће се против зла, неправде, лажи, обмане, лукавства и оних који га стварају. Гнев оних који стварају врлину подиже се и устаје против греха и бди да се тако не увуче у душу и овлада њоме. Мудар човек не даје да му сав гнев провали, нити га пушта да се незауздан појави, него један његов део скрива у себи, а део који изађе зауздава разумом. Разумни никада ништа не чини у налету гнева, нити му дозвољава да се дивље распали.

БОРБА ПРОТИВ ГНЕВА

Епископ Теофан Затворник каже: „Гневљивост се испољава када сматраш себе вишим од других; сматрај себе мањим и избећи ћеш то.“

У борби против гнева добро је:

1. ћутати
2. избегавати онога ко изазива гнев

3. молити опроштај

4. унутарње призивати Господа да нам умири срце.

Господ је рекао: „Сваки који се гневи на брата својега ни за шта, биће крив на суду.“ (Мт. 5,25)

ПСИХОАНАЛИТИЧКО ТУМАЧЕЊЕ АГРЕСИВНОСТИ

Најзначајније доприносе психодинамици личности која чине кривична дела, а самим тим и могућности психотерапијског рада са њима, дали су психоаналитичари.

Фројд нам је до данашњих дана оставио дилему о урођености нагона смрти. Поред тога у свом капиталном делу „Тотем и табу“ он је поставио тезу да је убиство оца прототип свих злочина, а казна представља оправдање агресивности чланова групе против једног од њих.

Теорије Мелани Клајн говоре о агресији као последици осуђења, страха од раздвајања и несвесне заисти. Ана Фројд пише о идентифи-

кацији са агресором, као начину да се превазиђе агресивност. Виникот говори о неадекватној бризи у раном детињству, а Хана Сегал о недостатку симболичког мишљења. Бион је визуализовао добра искуства кроз прогресивну реализацију ближних груди - што је код преступника изостало. Мек Дугалова 1990. године говори о истовременом за вођењу и забранама, а радови Кордеса из 1992. истичу да се настајање криминалног акта јавља у зависности од несвесне кривице и одсуство капацитета за њу.

У раду „Рани развој савести код деце“ из 1933. Мелани Клајн говори о „разлозима одговорним за понашање асоцијалних и криминалних особа“. У овом, као и у многим другим својим радовима, она полази од Фројда. Конкретно, овде цитира Фројдов рад из 1920. године: „С оне стране принципа задовољства“, у коме Фројд наводи да су агресија и либидо (нагон живота) од самог почетка живота супротстављени и повезани. Касније долази до стапања два нагона, што за последицу има садизам. Да би избегао да буде уништен организам користи свој, на себе усмерени либидо - нарцистички либидо, а нагон смрти се окреће уполье. Страх да ће бити уништено властитим агресивним нагонима ствара тензију у Ја. Ствара се круг у коме страх приморава да се уништи неко споља, што доводи до већег страха и поновног подстицаја против других, што све чини „психолошки механизам асоцијалних и криминалних тенденција“.

Чим се дететов садизам умањи, мења се природа и функција његовог Над-ја (Супер-Его, несвесна савест) - ово стање карактерише мање страха, а више осећања кривице. Дете почиње да брине за друге и постаје пријемчиво за социјална осећања.

Човек се од животиње разликује по томе што има савест; то јест, он обликује неки идеал од својих родитеља, а овај надживљава период детињства и својим трајањем кочи слободан израз његових импулса. Посебно кочи сексуалне и агресивне импулсе, путем забране инцеста и оцеубиства. Потиснути сексуални импулси се поново јављају у низу разних облика.

ТЕОРИЈА ЛИЧНОСТИ И КРИМИНАЛ

Градитеље психолошких теорија личности, ипак, није посебно зани-

мала област криминала, али су се ње дотакли да би установили своје тезе о (не)моралном владању људи. Од таквих успутних закључака и хипотеза није могао да се надгради теоријски фон једне научне дисциплине, а када се то покушавало долазило се до апсурдних резултата.

Сигмунд Фројд је писао о „криминалцу из осећања кривице“, код кога је мотив извршења дела несвесно осећање кривице, али ова тема није даље обогаћена, јер пракса није потврдила нове примере, који би подржали тврђење да описаны случај није маргиналан. Објашњавањем и тумачењем чињеница начином који је праћен негирањем сваке кривице коју бисмо могли да очеку-

јемо, ствара слику дрског и провокативног понашања. То може да буде комбиновано и са провокацијом казне да би се добио опроштај. Фројд је описао „криминалце из осећања кривице“, који понављају криминална дела јер их нагриза несвесна кривица, коју се надају да ће казном избећи. Међутим, један „злочин из осећања кривице“ може да тежи за нечим другим, а не за кажњавањем. Он може да тражи да докаже да се може извршити и без казне, то јест да се не треба бојати изречене казне, кривица је дакле без основа. Особа може да почини злочин да би се уверила да то може да прође некажњено, тј. да би потиснула своје осећање кривице.

Франц Александер је такав случај сврстао у „неуротски тип злочина“, пошто код извршиоца постоји макар несвесна морална реакција, за разлику, наравно од правог криминала, који припада „психолошком типу“, пошто не исказује осећање кривице, ни пре ни после извршења деликта (недостаје Супер-Его). Недвосмислено се очекује доминација овог другог типа у области криминала и то до те мере да би први случај могао да се појави само изузетно.

За једну групу његовог психолога Его је „слабић“ који се налази између чекића и наковња, односно између необузданх нагонских тежњи, с једне стране и свести о вредностима с друге. Човеков његов постаје извршилац јаче силе, зато што не поседује сопствену снагу. По другој групи његовог психолога преступници поседују веома јак Его и управо је зато то добар извршилац агресивних тенденција нагонског дела личности.

У области теорије личности, у односу на карактеристике које одређују криминални акт, могу да се издвоје две доминантне теорије, које се у суштини не искључују, иако њихови протагонисти не деле ово мишљење. По првој теорији код преступника постоји „општа диспозиција“ ка преступничком понашању, мењају се само појавни облици криминала, а ова склоност је свима заједничка и само се манифестије кроз различите начине. То је тзв. „општа или генерална теорија“. По другом начину тумачења, који заступају тзв. теорије средњег ранга за сваку врсту кривичног дела постоји посебно погодан склоп личности. Према томе, постоји толико психологија преступника колико постоји различитих типова кривичних дела. У случају да је ова теорија тачна било би исправно да се говори о „личности преступника“. Она се обично описује преко неколико доминантних психолошких црта, на пример, наводе се црте: лабилности, агресивности и емотивне неосетљивости, као доминантне, код највећег броја преступника.

У делу: „Психологија убиства“ Колин Вилсон указује на један посебан психолошки профил починиоца најтежих кривичних дела, који заједно са пажњом управо због онога што је наведено као доминантно подручје разлика између преступника и непреступника. Вилсон описује „слабу личност“ која има зама-

гљену слику о себи, а осећа се слабом и пасивном. Злочин такве особе, баш зато што она не поседује енергију и увид у наступајуће догађаје, обично узима форму пречице према ономе што та особа жели. Суштина злочина је у томе што он од њега добија. Високо доминантне личности чине злочин зато што на тај начин долазе до смисла за који су уверени да им тај чин доноси. Као и већина особа, таква особа тежи да кривицу пребаци на друге. Зато злочин не само да појачава и изоштрава слику о себи, већ поред тога ствара и пријатно осећање да је све то што је учињено на неки начин и логично и тиме је ова особа казнила друштво које је казну и заслужило.

И поред наведених теоријских и практичних доприноса и напора истраживача у области криминологије, углавном није прихваћено мишљење да постоје такве личности које би биле својствене само преступницима и које би могле да се означе као узроци њиховог криминалног понашања. Преступи и деликти само су крајњи показатељи који скривају узroke.

ЛИК ГНЕВЉИВОГ ЧОВЕКА

Свети Нектарије Егински говори о „лику човека гневљивог, јаросног и раздражљивог.“

„Страшен је лик гневљивог човека, јаросног и раздражљивог. На њему је живим бојама одсликан

свирепост страсти која тиранише његову јадну душу. Поглед његов је дивљи, одбојан улива ужас, очи су уморне и замућене, вид сиров, мишићи напети, длаке накострешене, уста запењена, усне дрхтаве, он не влада собом, несвестан ичијег присуства, хвата се свега што му дође под руку, удара у шта стигне, галами без мере, несавладив, псује, бије се, куне, виче, кида се. Раздражљив човек увек дела несмотreno, опија се без вина, јер гнев попут вина чини душу махнитом. Јаросни зверује, јер му бес овлада разумом и обеспамети га, из уста му нагрну псовке и језик му изговара хулу. Човек срдит и тиранисан необузданим гневом је звер. Нема мора које се дивљим ветровима ношено тако разбија о стење, како раздражљивца разбија гнев. Гневљив човек постаје неумољив, непомирљив, опак, разгорева се у срцу његовом гнев и јарост распаљује свој пламен. Гневљив и раздражљив муж замеће кавгу, а где је кавга, ту је и грех.

Гневљив и јаростан страда, душа је намучене и сатрвене. Обузима га сета и око душе му се сабирају тамни облаци. Гневљив, јаростан и раздражљив издише под тежином страсти које су га опхрвале.

Гнев је демон коме човек својевољно даје да дела, лудило за које је једини крив, опустошење ума.“ ■

Др Биљана Анђелковић

Апхимандрит Рафаил Карељин:

ШАЛА ИЛИ ПСОВКА?

Два греха, као да су у супротности један према другоме - шала или псовка - имају много заједничког. Светитељ Јован Златоуст, говорећи о погубности тих грехова, који оскрвљују душу человека, сравњује језик шаљивца и псовача, када они стану на молитву, са руком, намазаном катраном, којом они желе да се дотакну хитона Господњег

Шале и псовке представљају карикатуре человека. У свакој шали је исмејавање над људском личношћу, њено унижавање, уподобљавање скотовима, стремљење да се замени његово лице на казном њушком, као у кривим огледалима, која су показивана на вашарским лакријама. У шали ишчезава уважење према човеку, као лицу и слици Божјој. А заједно са уважавањем ишчезава и љубав. Ако се за време плача срце човека умекша, то за време шале, оно постаје оштре као камен.

За време шале и смеха ум човека се помрачује, он не може да мисли ни о чем високом и светом, он тражи код других абнормалности. Подсмех - то је радост за то, што је човек, лик Божји, одевен у одећу изврнуту наопако. Први шаљивац био је Хам, који се подсмехнуо над наготом оца, а још раније - демон, који се подсмехнуо поверљивости првих људи. Не назива се узалуд демон шаљивцем и често га сликају у одећи лакријаша. Шала - то је кратки наступ хистерије, при којој се човек ослобађа од некакве енергије, накупљене у његовој души. Он, као да је избације напоље у друго лице, као испљувак. Тиме, он, као да уклања противречности, које су се накупиле у његовој души. То избацивање енергије, повезано са помрачењем свести, доноси видљиво олакшање, али, у својој суштини, то олакшање је исте природе као и псовка, то јест, благодарећи унижењу другога, код човека израста илузија свог сопственог достојанства.

Говоре, да од шала бива добро расположење. После дугих шала и смеха човек осећа опустошење. Запажено је да се карикатуристи и кловни у свом личном животу одликују тамним и раздражљивим карактером, а често и наступима црне меланхолије, као да су шала и смех -

тамне провалије душе у којима ишчезавају светлост ума и духовне силе. Ако човек, саслушавши туце анагдота и у изобиљу насмејавши се њима, стане на молитву, то ће он својим очима видети безобразност своје душе. Постоји психолошки комплекс шаљивца, који свуда и увек тражи несклад и наказност; за њега је читав живот стални парадокс. Ако се он не шали у току једног часа, то он осећа некакву унутрашњу дисхармонију, као пијаница лишен алкохола, или наркоман, који је остао без наркотика, тачно као да некакве силе распињу његову душу. Њему, у пуном смислу те речи, постаје лоше. Човек се толико навикава на шалу, да се шали скоро махинално. У његовој подсвести врши се стално трагање и обрађивање шала. Он се шали, чак, неочекивано и за себе самога. Када такав човек почиње да се моли, његова молитва, на моменте, претвара се у светогрђе. Навика га приморава да тражи наказне асоцијативне ликове, као неко предругивање молитвених речи.

Баво је љубитељ и поштовалац шала. Он је невидљиви режисер те циркусијаде, која пројежда у уму човека. Најстрашнија последица греха је у томе, што он удаљује од душе благодат Светога Духа. Нигде на иконама нису насликаны насмејани, или осмехнути светитељи, јер смех лишава човека самопознања, а шала - покажања. Зато се ђаво често слика са искеженим у осмеху зубима. У време идолских прогона Цркве, лакријаши и кловни представљали су антихришћанску силу; за гомиле, они су имали исто значење у својим уличним пародијама на хришћанство, као незнабожачки филозофи - за античку интелигенцију. Чак и више: лишити човека осећања побожности - значи отети од њега Бога. Некада су незнабожачки владари изнајмљивали лакријаше и

глумце да би они парадирали и исмејали мучење хришћана у време казни. Подлост се увек стара да претвори велико у смешно. Господ је рекао: Тешко вама, који се смејете (Лк. 6, 25), тешко, зато што они изгоне Духа Светога из своје душе; тешко, зато што се они подсмејавају човеку - лицу и слици Божјој, а кроз створење - над Творцем; тешко, зато што они губе драгоцену време живота; тешко, зато што лишавају себе дубине покажања и чистоте молитве.

Ми смо назвали демона шаљивцем, тачније, сетили смо се његовог старог надимка. Трагедија светске историје представља за демоне светску комедију. Гурајући људе на грех и преступе, он се, затим, смеје њиховој лаковерности и глупости. За демона је историја стално залуђивање људи. Запажено је да су тирани и револуционарни вођи - велики шаљивци.

Реч људска носи у себи одређену енергију. Она сједињује човека са космичким силама добра или зла, са анђелима или са демонима. Највиши ступањ људске речи је молитва. Чак место, где се врши молитва има своју нарочиту духовну атмосферу. Управо зато, улазећи у ограду манастира, људи осећају некакву нарочиту чистоту, осећају је скоро физички, они желе да удишу тај ваздух пуним плућима. Једанпут је једној болесној монахињи дошла лекарка. Ушавши у собу, она је у почетку, божјажљиво погледала на иконе, затим је, послушавши болесницу, села поред ње на столицу и кроз неколико тренутака рекла: "Каква умирујућа атмосфера. Доћи ћу код вас опет."

Постоје речи, али, постоје друге, црне речи, које nose у себи невидљиву, рекли бисмо, метафизичку прљаваштину - то су заразне (кужне) клице псовке, које се таложе на зидовима стана, које продиру у ствари,

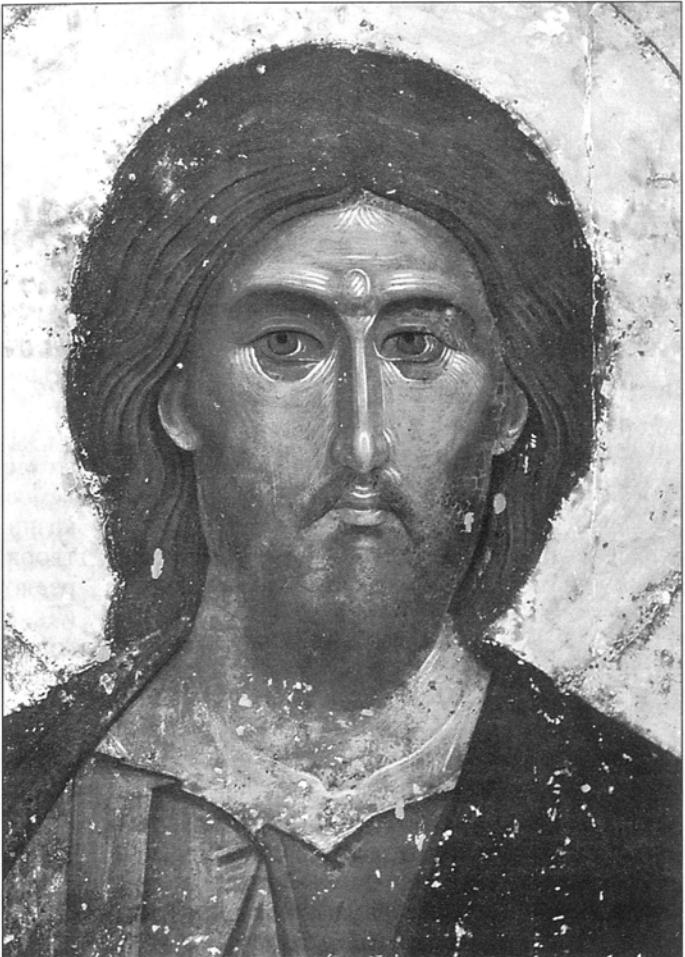
које натапају својим смрадом одећу. Ми сматрамо да је псовка у метафизичком плану одрицање Бога и молитва сатани. Постарајмо се да схватимо мистички смисао псовачких речи и видећемо да оне ни издалека нису неувредљиве, као што смо навикли да сматрамо.

Узмимо реч "ђубре" (нитков, гад, фукара). Она означава ђубре, које се скупља на гомилу, а затим се избацује изван куће. За хришћанина духовни дом је храм, а вечно боравиште је Царство Небеско. Зато реч "ђубре" значи жељу да би човек био лишен свог дома, избачен из вечној боравишта као ђубре и отпад, слично ономе како у јеванђелској причи, господар наређује да се избаци недостојни гост из куће, у ноћну таму. И тако у мистичком значењу реч "ђубре" означава човека недостојног спасења, осуђеног, избаченог, прогнаног.

Узмимо следећу реч, коју ми чујемо врло често: "гуја" (неваљалац, хуља), у руском "мерзавец". Та реч значи замрзли, хладни, безживотни. Свети оци су говорили да је Бог огањ, који загрева срце, а сатана је - вечна хладноћа, која леди душу. "Гуја" - то је човек у коме нема Бога, који је изгубио љубав. У телу змије нема топлоте, зато је "гуја" исто што и демон и гад, који су изгубили љубав и који пузе по земљи. Овде је жеља да би човек изгубио Бога и љубав, да би се уподобио демону, који је хладан, немилосрдан и жесток.

Реч "стрвина" означава мрцину, труло месо. Хришћанство је учење о вакрењу мртвих. Реч "стрвина" у мистичком смислу значи: "остани трулеж, не вакрсни!"

Реч "покварењак", која се чврсто држи у људском лексикону, означава неугодни, неодговарајући по своме значењу, искварени. Назначење човека је - вечни живот. Светитељ Василије Велики је рекао: "Човек - то је твар, која је добила наређење да постане Бог". Духовни живот, у том смислу аскеза - то је рад над собом да бисмо постали погодним за Царство Небеско. Реч "покварењак" у мистичком плану означава: "нека се не испуни

циљ његовог живота, нека он буде неспособан да прими оно због чега је створен човек - Божанску благодат". Овде реч "покварењак" наступа као синоним речи "одбачени".

Реч "луда" значи: бурни, немирни, ветровит. Реч "мир" означавала је поздрав у Старом и Новом Завету: "Мир вам остављам" (Јов. 14,27), говори Господ. Присуство Божанства доноси души мир, чак умрлима ми желимо "вечни покој". Демон је метежни дух, он је у непрестаном узбуђењу и узрујаности; пошто је дух зла он не осећа мир ни на тренутак. Зато реч "луда" означава: "буди лишен мира у овом и будућем животу".

Реч "подлац" значи: ниски, пузети, који се налази под ногама, то је лик демона, који је у преисподњи, испод свих и лик змије, која је допузвала нашим праоцима. Овде је мистичко обраћање ђаволу и проклетство: "буди сличан змији, буди под ногама демона, упадни у дубину преисподње, која је под свима".

Реч "шугави" означава човека, који је оболео болешћу од које опада коса на глави и појављују се красте на телу. Шугаву овцу издавају од других овaca, да их она не би заразила. Шуга - то је грех, који као

заразу лако шири око себе развраћени и несавесни човек. Шугаву овцу немогуће је излечити, њено месо је забрањено јести, њу, просто, палицом изгоне из стада. А Господ је својим стадом називао хришћане. (Лк. 12, 32). У мистичком смислу реч "шугави" значи жељу да би човек био остављен од својих пријатеља, одвојен од својих близских, а, најглавније, да би умро непокајан за грехе, како би неизлечен од духовне шуге и био заувек изгнан из Христовог стада.

На тај начин, псовач усрдно призива демона да погубљује његову браћу, тј. постаје један дух са сатаном.

Из псовачког лексикона ми смо одабрали само "најнеувредљивије" речи које нарочито не сметају слуху, а за неке људе постале су већ савршена навика. Али те речи представљају скривено обраћање сатани. Зато и осећа псовач

после псовке некакво олакшање. То је такође мамац сатане, који шапче на ухо грешнику: "опсуј још једанпут и добићеш силу од моје силе и гуцнућеш напитак из те чаше, коју ја држим у рукама".

Овде се ми нисмо дотакли највулгарнијих речи - њихов демонизам је још видљивији. У сатанским оргијама, богохулство и најоштрије псовке улазе у ритуал: да би се ђавојавио својим поклоницима, они неопходно морају да оскврне место где су сабрани, упоредо са другим гресима, које они чине и псовкама. Псовач је сличан бесомучнику, код кога је дебело прево, изгубивши свој правац, доведено до грла са свим што из њега истиче. Наступи раздражења, које псовач не може да задржи слични су наступима дезинтерерије од речи, које се понављају...

Речи не ишчезавају без трага, зато стан, где се стално чује псовка и грдија у духовном смислу постаје сличан јавном тоалету, који се никада не чисти. Али, најстрашније је то, што адаптација ка злом смраду чини своје и за псовача псовка звучи као охрабрујућа музика. ■

С руског превела:
Биљана Тодорчевић

ХРИСТОЛОГИЈА ЈОВАНОВОГ ЕВАНЂЕЉА

(наставак)

Настављајући да открива тајну Богочовечанске личности Исуса Христа еванђелист Јован износи још један доказ да је Христос Месија и Спаситељ света. Позивајући се на сведочанство Светог Јована он каже: Јован свједочи о њему и виче говорећи: Ово је онај за кога рекох: који за мном долази испред мене је, јер прије мене бјеше (Јн 1,15), још једном наглашавајући да је Христос Богочовек, Бог који је кроз оваплоћење реално присутан у свету. Да би то истакао, овога пута користи заменицу ово - оуто¹²⁵ (је онај за кога рекох). Од посебне важности за ово сведочанство је то што се апостол Јован позива на сведочанство највећег од свих ста-розаветних пророка, Светог Јована Крститеља. Израз свједочи је историјски презент који упућује на не-пролазност и значај Претечиног сведочанства. У Прологу је то наглашено на више места тако што се увек уз именицу Логос употребљава глагол који изражава трајну радњу или стање (Јн 1,2; 1,4; 1,9; 1,10) чиме се наглашава да Логос постоји од вечности (Јн 6,62; 8,25; 8,58; 17,5; 17,24)¹²⁶

Израз виче, говорећи сликовито, указује на начин на који сведочи Свети Јован Претеча. Другим речима, то је смело и одважно сведочење о Богу Логосу као Богу у телу и Спаситељу. Други део стиха говори о времену почетка делатности Господа Исуса Христа. Христос своје искупитељско дело (јавну службу) почиње после Јована, па зато Јован каже да иде за њим (Јн 1,23; 1,30). Али како је Бог Логос од вечности Бог, дакле предходи (постојао је пре Јована), то апостол исправно преноси Јованово сведочење да: прије њега Он бјеше. Овим речима еванђелист као да рекао да Хри-

стос није од овога света (Јн 8,23), односно није творевина. Овим је еванђелист објавио да је Христос узвишијени по слави и части од Претече и свих људи, али не само због вре-

менског предхочења већ и због тога што Он (Логос) вечно постоји у Богу, односно што је Бог (Јн 6,62; 8,25; 8,58; 17,5; 17,24). Никако не треба мислити да се овде ради о неком

предпостојању Христовог тела (о чему је већ било речи) већ је реч о предпостојању - вечној постојању Бога Логоса као Божанске живе Ипостаси (Јн 3,31), о Његовом рођењу од Бога Оца јер Он од Бога изиде (Јн 8,42).

Плодови спасоносног оваплоћења с у многи. Неке смо већ истакли а у склопу Пролога ево још једног дара који нам је захваљујући оваплоћењу Христовом дарован. Еванђелист Јован каже: И од пуноће његове ми сви примисмо, и благодат на благодат (Јн 1,16).

Везник и повезује нову мисао еванђелиста Јована са предходном мисли четрнаестог стиха о пуноћи благодати и истине. У овом стиху посебно је наглашен његов почетак: од пуноће (његове), чиме је еванђе-

лист жељео да каже да је Христос извор благодати и истине и да без Њега, без Његове пуноће нема вечног живота. Такође, не каже се да ми примисмо сву пуноћу већ од пуноће примисмо изобиље духовних и благодатних дарова какве је могао да дарује само Исус Христос као онај који је пун благодати и истине¹²⁷. Када Јован каже да сви примисмо (од пуноће његове), та реч *сви* односи се са једне стране на све оне људе (хришћане) који га примише (Јн 1,12), независно од тога у које су време живели и ком народу су припадали, а са друге стране, реч *сви* изражава бескрајност и неограниченост богатства Богочовечанске Личности Исуса Христа. Јеванђелист нам овде саопштава и безмерну љубав Божију, јер Христос од тог

преобиља дарова ништа не задржава само за себе, већ све Божанске дарове даје људима који се тако обожују, охристовљују и ходе ка Царству Божијем.

Овде је само спорно на шта се мисли када се каже благодат на благодат. Најприхватљивије је усвојити став, да се овде ради о сталном усавршавању човека, о његовом сталном напретку због чега се на њега излива нова и све већа благодат којој мере нема. Овде се не ради о некој награди за напредак, јер као што смо напред рекли благодат је дар Божји који ничим није условљен јер је љубав Божија неусловљена или слободније речено безразложна.

Када се навршила пуноћа времена, Господ је послао Сина свог који је све обновио и победио онога који нас је у почетку заробио кроз Адама. Припремајући свет и човека за долазак Спаситеља, будући веран датом обећању (1Мој 3,15), Бог је дао закон преко Мојсија. Припремни карактер тог закона и његово несавршенство - потребу за оваплоћењем Сина Божијег, еванђелист изражава у речима: Јер се закон даде преко Мојсија, а благодат и истина постаде кроз Исуса Христа (Јн 1,17).

На првом месту, у овом стиху еванђелист упоређује дарове које доносе Мојсије и Христос. Мојсије доноси - закон (у религиозном смислу) под којим подразумевамо целокупно Старозаветно Откровење, док Христос доноси - благодат под којом подразумева Новозаветно Откровење. Закон се даде преко (кроз) Мојсија, чиме се желело рећи да Мојсије није активно учествовао у стварању закона, већ је он слуга и посредник преко кога се закон даје, о чему сведочи предлог δια кроз, преко¹²⁸. Благодат, напротив, постаде кроз Исуса Христа, чиме се желело рећи да благодат која је произилазила и изливала се на људе у Старом Завету (мада не у својој пуноћи јер су људи под оковима греха), сада када се Логос оваплотио излила се у своју своју пуноћи. Благодат је плод његове Богочовечанске личности. У том смислу благодат постаде, јер се Христос оваплоти.¹²⁹

Суштинска разлика између закона и благодати је вишеслојна.

Закон на коме се темељио Старозаветни домстрој спасења био је добар, али није имао силу да људе које је доводио до познања да су грешни ослободи греша и омогући

им да се обоже и постану учесници вечног Божанског живота. Зато Блажени Августин каже: Закон је наређивао, али није помагао.¹³⁰ Највећи дomet закона јесте, да је он био васпитач за Христа, односно да је водио људе ка Христу који је једини Пут, Истина и Живот (Јн 14,6). У том смислу и Христос каже да је Мојсије говорио за њега (Јн 1,45; 5,39) и да онај који верује у сведочење Мојсијево верује у Њега (Сина Божијег-Исуса Христа) (Јн 5,47-47 и 9,28).

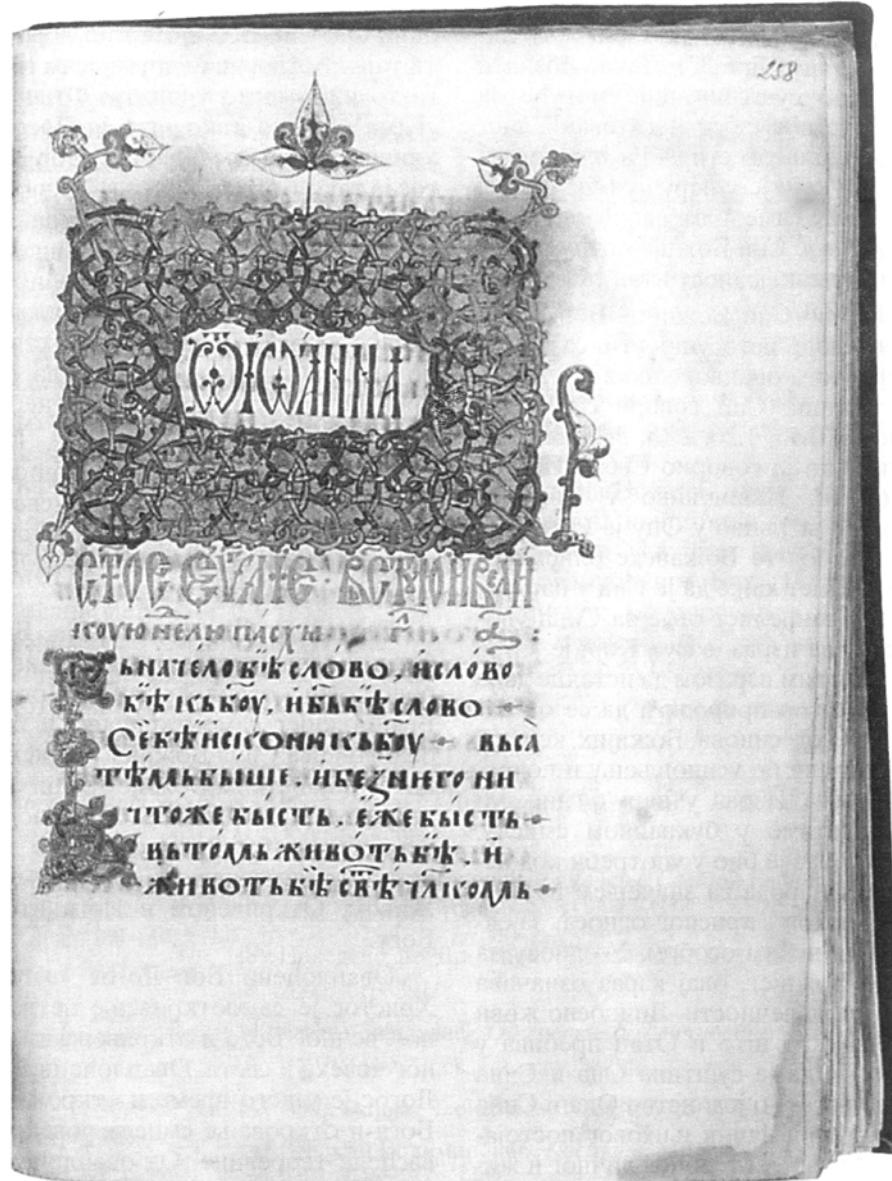
Како Старозаветни закон није могао људе ослободити греха и омогућити им вечни живот, рађа се један нови Закон - Закон љубави (благодати) који је непосредно повезан са Исусом Христом, носиоцем Новога Завета. Исус Христос је узрочник благодати која из њега извире, благодат је плод Његове Богочовечанске Личности и неодвојива је од њега. Оваплоћењем Бога Логоса сам Бог долази човеку, сједињује се са њим. Тиме божанска савршенства и благодатне сile бивају од Богочовека дароване роду људском у пуној стварности и пуноћи.¹³¹ Бог зато и шаље Сина: да би свет имао живот вечни (Јн 3,17), Христос је зато светлост свету (Јн 8,12), васкрсење и живот (Јн 11,25), пут и истина (Јн 14,6), Он има речи вечног живота (Јн 6,68).

Зато сви они који се сједињују са Богочовеком примају од њега благодат и истину и постају деца Божија по благодати као што је Христос Син Божији по природи. Дакле, вечни живот долази од благодати коју примамо од Богочовека и од једења Његовог тела и пијења Његове крви (Јн 6,51; 6,54; 6,58). Христос тако није обичан посредник као Мојсије, већ је Он саможивот, смоистина, са-мосветлост.¹³²

Благодат је та која освећује и препорађа човека у Цркви као телу Христовом јер Он се налази у онима који су Га примили (Јн 15,4-5; 17,23; 17,26). И само Он (Христос - Син Божији) кадар је човека ослободити од греха и смрти (Јн 8,36). У том смислу је и разлика измеђи Мојсија и Христа идентична разлици између Старог и Новог Завета.

БОГОЧОВЕК КАО ИЗВОР БОГООТКРИВЕЊА И СПАСЕЊА СВЕТА И ЧОВЕКА

На почетку Пролога (Јн 1,1-2) Бог Логос објављује себе. У првој фази Логос се објављује кроз стварање света (Јн 1,3), а други пут Ло-

гос се свету открива својим оваплоћењем (Јн 1,14). У Еванђељу по Јовану, Христос је у првом реду онај који објављује и открива Бога, па у том смислу и разумевамо места (Јн 1,4-5; 1,7-9; 3,19; 8,12; 9,5; 12,35-36; 12,46).¹³³ Директно сведочанство о Сину Божијем као извору Богооткривења даје еванђелист следећим речима: Бога нико није видео никад: Јединородни Син који је у наручију Оца, он га објави (Јн 1,18). У овом стиху изражена је најтешња повезаност, јединство и заједница Бога Сина са Богом Оцем. Еванђелист нам овде саопштава да је тајна Бога унутар Божанског живота. То је Бог ван Откровења кога је немогућа познати. Тај и такав Бог познаје се само кроз Откровење, кроз Богојављење и силажење Логоса у свет.¹³⁴

Првим делом овога стиха Јован нам саопштава да је Бог недокучив, неистражив и да Бога још нико од

људи није видео онаквог какав Он у суштини јесте, то јест какав је Сам по Себи, јер се он није самооткрио¹³⁵. Да би то посебно нагласио, еванђелист користи две речи и ставља их једну поред друге: нико и никада (Јн 7,28; 8,55; 15,21; 17,25). Како треба разумевати глагол εφράκεν видео?

Овај глагол означава физичко гледање и виђење с тим што је у осамнаестом стиху употребљен у смислу упознати некога потпуно и јасно (Јн 3,11; 5,37; 14,7). Иако се пре оваплоћења у Старом Завету Бог откривао (Јн 1,9) и јављао људима (Јев 1,1), нико није могао да га види (по природи) и у потпуности упозна (Јн 8,55), јер Бог је невидљив (Кол 1,15) и живи у светлости којој се не може приступити (2Мој 33,20; Пс 139,6; Ис 6,1; 1Тим 6,16) и због тога свет Га није познао (Јн 1,10). Чак и боговидац Мојсије није могао упознати Бога (2Мој 33,23). То што је

Мојсије видео јесте само гледање славе Божије а не гледање Бога лицем к лицу (Јн 5,37). Дакле познати Бога по суштини није могуће за тварна бића, због чега еванђелист Јован и благовести да Га Јединородни Син који је у наручју Оца објави (Јн 1,8). Тиме нам еванђелист открива да је Син Божији потпуни Бог истосуштан, једносуштан са Оцем.¹³⁶

Једино Син Божији - Бог Логос због своје истосушности са Оцем гледа Бога онаквог какав Он Јесте, у суштини. Син говори са Богом Оцем, (1Мој 1,26; 2,18; 3,22; Јн 1,2). Или како је говорио Свети Иринеј Лионски: Невидљиво у Сину је Отац, а видљиво у Оцу је Син.¹³⁷ Управо због те Божанске близости еванђелист каже да је Син у наручју Оца. Еванђелист овде за Сина употребљава израз ων= Који је јер је желео овим изразом да истакне да је Син Бог по природи и да се он разликује од синова Божијих који су то постали по усиновљењу и подражавању.¹³⁸ Израз у наручју никако не схватамо у буквалном смислу. Овај израз је био у употреби код источних народа са значењем изузетно блиског - присног односа, заједнице са неком особом. У односу на Сина Божијег, овај израз означава да Син од вечности Личносно живи у Оцу (као што и Отац пребива у Сину) и да је суштина Оца и Сина једна иста. То јединство Оца и Сина је у ствари начин њиховог постојања. Из тог међусобног личног и животног општења зависи свако Богопознање од стране человека. Због тога је само Син Божији могао да каже Ја те познах (Јн 17,25) или Као што мене зна Отац и ја знам Оца (Јн 10,15) и због тога нико не долази Оцу осим кроз мене (Јн 14,6). Овде се говори о истинитом (18,37) и савршеном узајамном познању Оца и Сина (Јн 6,46; 7, 28-29; 8,38; 10,15) и пуноћи тог унутрашњег односа, због чега Син и може да каже: Отац је у мени и ја сам у Њему (Јн 10,38; 14,11) или Ја и отац једно смо (Јн 10,30) или Ја знам Њега, јер од Њега јесам, и Он ме послала (Јн 7,29). (О познању, гледању Оца и Сина види Јн 5,37; 6,46, 8,26; 8,38; 8,40; 15,15).

Ово схватање изразио је и велики богослов Западне Цркве Иларије Пиктавијски када је рекао да: само Бог може Бога видети, само Бог може Бога схватити и само Бог може Бога објавити и показати.¹³⁹ Управо у овим речима садржана је суштина Јовановог богословља, када је упитању богопознање и Откриве-

ње. Зато еванђелист и каже да је једино Он, Син Божији могао објавити тајну Бога и нико други осим Њега то није могао учинити. Отац се свима објавио тако што је Логоса учинио видљивим (Јн 14,9). Бог Логос је тако Бог Откровења. То видимо и у употреби глагола објави, са значењем откривања и изношења на видело оног што је скривено и тајно. Овај глагол овде изражава Живу говорећу Личност, која активно објављује тајну која је била скривена од људи - оно што је небеско (Јн 3,12).

Откровење по Јовану почиње постепено од самог стварања света а своју пуноћу има у Богочовечанској личности оваплоћеног Бога Логоса.

Извор Богооткровења је Бог Отац, а објавитељ је његов Јединородни Син - оваплоћени Бог Логос. Без Божијег самооткривања и без оваплоћења Сина Божијег као истинитог објавитеља Божијег не би било могуће богословље. Без овога, богословље би било све само неистинито и доживљено сведочење о Живом, Откривеном и Истинитом Богу.

Оваплоћени Бог Логос - Исус Христос је самооткривење нетварног, вечног Бога и откривење тварног человека и света. Оваплоћени Бог Логос је у исто време и откровење Бога и откровење смисла человека и васцеле творевине. Од оваплоћења Сина Божијег није могуће познати Бога Логоса, али ни человека осим кроз Логоса. Христос је тако једини прави и теолог и антрополог. Упознати Бога и человека значи упознати и прихватити Исуса Христа, јер је Он то богопознање, односно Он је и Бог и Човек. Логос дакле не поседује само неко знање о Богу, него га Он носи и поседује у Себи. Имајући управо то на уму митрополит Јован Зизијулас каже: Христос не носи назив Спаситељ зато што доноси свету просто лепо Откривење, једно узвишено учење о Личности, него зато што уноси у историју Собом ову стварност личности, чинећи је темељом и ипостасју личности сваког человека.¹⁴⁰ Својим оваплоћењем Логос је људима показао Бога (Јн 14,9), а Богу привео человека, односно нама је открио Бога као Оца, а нас је показао Богу као Синове. Зато Логос и јесте пут и Живот и водич у наручје Очево (Јн 14,4-6). То откровење је потпуно и савршено и другог неће бити. Дух Утешитељ који

ће доћи само ће осветлити оно што је Христос објавио.¹⁴¹

Овим речима Јован нам открива да је Христос нама објавио свету тајну Тројичне љубави, као и то да човека увек треба гледати у односу на Бога као Његовог Творца и Обожитеља, јер је у бити саме људске личности заједничарење са Христовом Богочовечанском Личношћу преко које човек и свет примају скове живота од Бога Оца. Сама човечанска природа без Логоса никада не би могла да се сама обожи и спасе. Зато Јован и наглашава да Бог никадан није пасиван, већ да Он увек љуби (Јн 3,35), ствара (Јн 1,3) и чини (Јн 5,19-20) све што је потребно за човеково спасење и да због тога са човеком ступа у контакт на један личностан начин, односно, на љубавни начин. Уосталом и долазак Бога Логоса у свет израз је Божије љубави (Јн 3,16; 14,21; 14,23), а круните узаемно прожимајуће љубави је у тренутку када људи постају деца Божија (Јн 1,12). Дакле љубав је веза између Бога и човека, љубав је мост између Божије и људске Личности, свеза савршенства.¹⁴² Откровење Божије се тако јавља не само као Божије Богодолично снисхођење већ и као човеково човекодолично усхођење.

Код еванђелисте Јована појам Самооткривења Божијег и појам спасења међусобно су нераскидиво повезани. Историја Откровења је у ствари историја спасења. Проповедајући себе, Христос је проповедао Царство Божије које је међу људима од тренутка оваплоћења Христовог. Напретком вере и напретком у заједници са Христом напредује и царство Божије ка својој пуноћи која ће бити остварена у вакрењу.¹⁴³

ЗАКЉУЧАК

На крају свог Еванђеља апостол Јован каже: А ова су записана да верујете да Исус јесте Христос, Син Божији, и да вјерујући имате живот у име његово (Јн 20,31). Веровати у име његово значи прихватити оно што је откријено. Код Јована знање и вера се готово изједначују, али ипак нису исто. Веровати за семите па тиме и за Јована као носиоца тог наслеђа не значи интелектуално познање Бога, већ сједињење са Њим. Управо код Јована ово посебно долази до изражaja, јер он први саопштава да онај који верује у Бога од Бога је рођен (Јн 1,13; 3,4-8), постаје дете Божије које тежи заједници са Богом (Јн 8,42-47)¹⁴⁴. Богочовечанство

оваплоћеног Бога Логоса истина је око које се окреће сва теологија Јовановог Еванђеља и уопште теологија Новога Завета. У свом Еванђељу апостол Јован јасно и силно износи оно што му је Господ открио о Исусу Христу као Сину Божијем кроз кога је створен свет, извршено искуплење људског рода и кроз Којег су биле откривене највеће истине о Богу и Његовој природи. Апостол Јован наглашава Христово Божанство више него еванђелисти синоптичари, што видимо на самом почетку Еванђеља, где Јован прво говори о Логосу који беше у почетку (Јн 1,1). Иако је његова теологија па тиме и христологија комплексна, Јован о Богу Логосу, односно Богочовеку Христу говори веома јасно и конкретно. Разлог томе је чињеница да Јован не философира већ сведочи. Јован је сведок јер он ум Христов има због чега Бог Логос

кроз њега говори. Откровење Христово је истинити, прави и једини извор власцелог учења еванђелисте Јована. Посебно је са тим у вези Пролог Еванђеља који је уствари темељ хришћанске доктитике а првенствено христологије. Отуда Пролог и има централно место у овом раду што никако не значи да је остали текст Еванђеља небитан, што се та-које из рада да закључити.

Апсолутна новина коју еванђелист саопштава, састоји се у томе што он доказује да Истина није у сferi teorije već se istina представља као Богочовек Исус Христос (Јн 14,6). Јованово учење о Богу Логосу је учење о Живој Истини - Богочовеку Исусу Христу. Христос је оваплоћени Бог и у Њему су оваплоћене све Божанске Истине. То значи да су све оне оствариве, оваплотљиве у сфери људског живота и

то у границама времена и простора. Оваплоћењем Бога Логоса и Његовом појавом као Цркве наступила је једна нова онтологска стварност. Спасење се остварује у сусрету Бога и човека - у Богочовеку. У Њему сваки човек постаје нови човек у смислу превазилажења историје и времена. Љубав Божија која је у суштини љубав Бога Логоса према човеку и творевини рађа један нови живот у коме нема места пролазности и смрти. Врхунац те узајамне и живе личностне љубави између Бога и човека доживљава се у Цркви као телу Христовом када људи постају деца Божија. Дакле, бити хришћанином значи бити спреман прихватити и усвојити Исуса Христа као оваплоћеног Бога Логоса, као истинског Богочовека, Спаситеља света и човека. ■

(Крај)

Рајко Стефановић, Ђакон

НАПОМЕНЕ

- 126 А.П. Лопухин, *Толковая Библия (Евангелие от Иоанна)*, том IX, Петербургъ, 1904-1913., стр. 318.
- 127 Исто.
- 128 Исто, стр. 319.
- 129 Н. Глубоковский, *Боъ Слово*, София 1929., стр. 149-150.
- 130 Наведено по: Др Емилијан Чарнић, *Тумачења Еванђеља ѿ Јовану*, Крагујевац 1986., стр. 14.
- 131 Отац Јустин Поповић, *Тумачење Светог Еванђеља ѿ Јовану*, Београд 1989., стр. 19.
- 132 Др Мирко Томасовић, *Боъ Лоъос*, Београд 2000., стр. 381.
- 133 Albin Škrinjar, Teologija sv. Ivana, Zagreb 1975., стр. 139.
- 134 Др Саво Ђукановић, *Реч Божија*, Богословље XV (1940), св. 2, стр. 136.
- 135 Др Давид Браун, *Коментари к Јеванђељима*, Нови Сад 1903., стр. 178.
- 136 Н. Глубоковский, *Боъ Слово*, София 1929., стр. 151.
- 137 Наведено по: Др Мирко Томасовић, *Боъ Лоъос*, Београд 2000., стр. 395.
- 138 Отац Јустин Поповић, *Тумачење Светог Еванђеља ѿ Јовану*, Београд 1989., стр. 21.
- 139 Наведено по Др Мирко Томасовић, *Боъ Лоъос*, Београд 2000., стр. 391.
- 140 Јован Зизијулас, *Од маске до личности*, Богословље, XXVIII (1985), св. 1-2., стр. 33-34.
- 141 Albin Škrinjar, Teologija sv. Ivana, Zagreb 1975., стр. 145.
- 142 Николај Велимировић, *Касијана*, Милешева 1991., стр. 54.
- 143 Димитрије Станилоје, *Православна дошка II*, Београд 1993., стр. 82.
- 144 *Biblijka teologija Staroga i novoga zavjeta*, (grupa autora), Zagreb 1980., стр. 455.

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

**Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Господин ЈОВАН
благоизволео је у периоду од 1. септембра до 15. децембра 2002. године:**

ОСВЕТИТИ:

- Темељ за парохијски дом и звона за храм у Рудовцима, 9. септембра 2002. године;
- Обновљени крст за храм Рождества Пресвете Богородице у Баточини, 12. септембра 2002. године;
- Темељ капеле за паљење свећа у Степојевцу, 16. септембра 2002. године;
- Попрсје Блаженопочившег епископа др Саве (Вуковића) у манастиру Благовештењу, 19. септембра 2002. године;
- Мост на реци Дулени код манастира Саринац, 3. октобра 2002. године;
- Темељ за нови храм Светога Димитрија у Сињем Виру, 7. октобра 2002. године;
- Темељ парохијског дома у Раниловићу, 9. октобра 2002. године;
- Крстове за храм Светога Илије у Гарашима, 13. октобра 2002. године;
- Споменик Краљу Александру у Лапову, 16. октобра 2002. године
- Извор Свете Петке у манастиру Грнчарици, 26. октобра 2002. године
- Капелу за паљење свећа у Шопићу, 27. октобра 2002. године
- Малим освећењем храм Светога Илије у Обрежу, 3. новембра 2002. године;
- Попрсје Краља Петра Првог у Обрежу, 3. новембра 2002. године;
- Нови црквенопарохијски центар у Заблаћу (Епархија жичка), 9. новембра 2002. године;
- Темељ за нови храм Спаљивања моштију Светога Саве у Барајеву, 11. новембра 2002. године;
- Радне просторије Шумадија банке и Таково осигурања у Крагујевцу 13. децембра 2002. године.

РУКОПОЛОЖИТИ:

- Господина Александар Петровића, магистра богословља из Београда,

Прерадовац, 7. октобар 2002.

дана 25. октобра 2002. године у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко, у чин ђакона, а дана 26. октобра у Светониколајевском храму манастира Грнчарице у чин презвитера (Е. бр. 1313/02).

РУКОПРОИЗВЕСТИ

У ЧИН ЧТЕЦА:

- Господина Бобана Николића, из Обрежа (Е. бр. 1381/02).

УКИНУТИ:

- Српску православну црквену општину грчачку у Грчцу, Арх. нам. јасеничко (Е. бр. 1274/02).

ПРИПОЛИТИ:

- Српску православну парохију грчачку у Грчцу, Арх. нам. јасеничко, саставу Српске православне црквене општине азањске у Азањи, Арх. нам. јасеничко (Е. бр. 1275/02)

ОДЛИКОВАТИ:

Достојанством протонамесника:

- Јереја Драгана Алића, привременог

пароха раниловићког у Раниловићу, Арх. нам. колубарско-посавско (Е. бр. 1232/02).

- Јереја Вида Милића, привременог пароха првог барајевског у Барајеву, Арх. нам. бељаничко (Е. бр. 1408/02).

Правом ношења напрсног крста:

- Протојереја Слободана Станојевића, привременог пароха обрешког у Обрежу, Арх. нам. темнићко (Е. бр. 1484/02).

ЗАМОНАШТИ:

По чину одјејанија рјаси и камилавки:

- Новку Попару, искушеницу Благовештењске обитељи истоименог манастира на Руднику, давши јој монашко име Нина (Е. бр. 1125/02).

По чину мале схиме:

- Монахињу Евсејију (Гајевић), сестру Благовештењске обитељи истоименог манастира на Руднику, давши јој монашко име Ксенија (Е. бр. 1477/02).

ПРЕМЕСТИТИ:

- Братство Светогеоргијевског манастира Кастаљана из Светониколајевске обитељи истоименог манастира на Руднику у парохијску кућу при парохији неменикућкој у Неменикућама, Арх. нам. космајско (Е. бр. 1011/02).

ПОСТАВИТИ:

- Протосинђела Саву (Аврамовића), за привременог житеља при Светогеоргијевском филијалном храму на Липару - Доња Сабанта, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 1129/02).
- Архимандрита мр Алексеја (Богићевића) за настојатеља манастира Светог Луке у Бошњанима (Е. бр. 1380/02).

ПОВЕРИТИ У**ОПСЛУЖИВАЊЕ:**

- Јереју Љубиши Смиљковићу, привременом пароху другом сопотском у Сопоту, Арх. нам. космајско, упражњену парохију неменикућку у Неменикућама, Арх. нам. космајско (Е. бр. 1010/02).
- Јереју Томиславу Тадићу, умировљеном пароху, упражњену парохију кораћичку у Корећици, Арх. нам. младеновачко (Е. бр. 1167/02).
- Протојереју-ставрофору Милану Бороти иprotoјереју Спасоју Јанковићу, умировљеним паросима, упражњену парохију при храму Светога Димитрија у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 1280/02).

РАЗРЕШИТИ:

- Јереја Бојана Димитријевића, привременог пароха неменикућког у Неменикућама, Арх. нам. космајско, парохијске службе ради одслу жења војног рока (Е. бр. 1009/02).
- Јереја Томислава Тадића, привременог пароха кораћичког у Корећици, Арх. нам. младеновачко, активне парохијске службе (Е. бр. 1166/02).
- Јереја Небојшу Ракића, привременог пароха при храму Светог Димитрија у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко, парохијске службе ради одласка на постдипломске студије (Е. бр. 1279/02).

ПРИМИТИ У СВЕЗУ КЛИРА:

- Протосинђела Саву (Аврамовића) из Епархије црногорско-приморске (Е. бр. 1128/02).
- Далибора Сентића из Епархије темишварске (Е. бр. 1160/02).
- Владана Јовановића из Епархије средње-западноамеричке (Е. бр. 1195/02).
- Ивицу Сврзића из Епархије средње-западноамеричке (Е. бр. 1511/02).

Раниловић, 10. октобар 2002.

- Јеромонаха Никодима (Перића) из Епархије сремске (Е. бр. 1512/02).

**ПОДЕЛИТИ КОНАЧАН
КАНОНСКИ ОТПУСТ**

- Филипу Суботићу, дипломираним теологу из Крагујевца, за Епархију средње-западноамеричку (Е. бр. 1063/02).
- Предрагу Цветковићу за Епархију тимочку (Е. бр. 1273/02).

ЗАВРШИЛИ БОГОСЛОВИЈУ:

- Ненад Јовановић из Јагодине (Е. бр. 1192/02).
- Оливер Крстић из Јагодине (Е. бр. 1203/02).

**ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА
УПИС НА БОГОСЛОВСКИ
ИНСТИТУТ:**

- Дајани Костадиновић из Младеновца (Е. бр. 1018/02).
- Ненаду Петровићу из Осечине (Е. бр. 1020/02).
- Милошу Јовановићу из Јагодине (Е. бр. 1029/02).
- Оливери Петровић из Јагодине (Е. бр. 1030/02).
- Ивану Драгићевићу из Шабачке Каменице (Е. бр. 1043/020).

- Радмили Величковић из Крагујевца (Е. бр. 1050/02).
- Ксенији Кнежевић из Јагодине (Е. бр. 1052/02).
- Предрагу Димитријевићу из Јагодине (Е. бр. 1082/02).
- Мирољубу Попадићу из Александровца (Е. бр. 1088/02).
- Момчилу Вујићу из Панчева (Е. бр. 1106/02).

- Ненаду Катићу из Рогаче (Е. бр. 1163/02).
- Ненаду Јовановићу из Јагодине (Е. бр. 1193/02).
- Оливеру Крстићу из Јагодине (Е. бр. 1335/02).

**ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА
УПИС НА БОГОСЛОВСКИ
ФАКУЛТЕТ:**

- Николи Урошевићу из Лазаревца (Е. бр. 1001/020).
- Ненаду Марјановићу из Јиге (Е. бр. 1002/02).
- Милошу Хајдуковићу из Обрежа (Е. бр. 1003/02).
- Немањи Старовлаху из Мрчајеваца (Е. бр. 1012/02).
- Андрији Лазаревићу из Тольевца (Е. бр. 1017/02).
- Александру Петровићу из Лазаревца (Е. бр. 1049/02).
- Горици Пантовићу из Драгобраће (Е. бр. 1072/02).
- Бранку Ђурђевићу (Е. бр. 1081/02).
- Мирољубу Ненадовићу из Аранђеловца (Е. бр. 1083/02).
- Немањи Милошевићу из Голобока (Е. бр. 1131/02).
- Далибору Сентићу из Ракитова (Е. бр. 1174/02).
- Владану Јовановићу из См. Паланке (Е. бр. 1196/02).

ПЕНЗИОНИСАТИ:

- Јереја Томислава Тадића, привременог пароха кораћичког у Корећици, Арх. нам. младеновачко (Е. бр. 1166/02).

УПОКОЛИО СЕ У ГОСПОДУ:

- Протонамесник Милан Терзић, бивши парох из Сопота, 25. октобра 2002. године.

Служења Епископа шумадијског: *

- 1. септембра служио Архијерејску литургију у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу
- 6. септембра служио Архијерејску литургију у манастиру тресије
- 8. септембра служио Архијерејску литургију у Старој цркви у Крагујевцу
- 10 септембра служио Архијерејско бденије у манастиру Каленићу;
- 11. септембра служио Архијерејску литургију у храму светог Јована у Орашју;
- 13. септембра председавао конференцијом Архијерејских намесника;
- 14. септембра служио Архијерејску литургију у манастиру Тресије;
- 15. септембра учествовао у устоличењу Епископа будимског г. Лукијана;
- 18. септембра служио Архијерејско бденије у манастиру Благовештењу;
- 19. септембра служио Архијерејску литургију у манастиру Благовештењу;
- 20. септембра служио Архијерејско бденије у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу;
- 21. септембра служио Архијерејску литургију у храму Рождества Пресвете Богородице у Тополи;
- 22. септембра служио Архијерејску литургију у храму Срба светитеља у Доброводици;
- 26. септембра служио Архијерејско бденије са сатницима у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу;
- 27. септембра служио Архијерејску литургију у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу;
- 29. септембра служио Архијерејску литургију у храму Светих Косме и Дамјана у Азањи;
- 3. октобра служио Архијерејску литургију у манастиру Ралетинцу;
- 5. октобра служио Архијерејску литургију у манастиру Дивостину;
- 6. октобра служио Архијерејску литургију у храму Светог Пантелејмона у Становима;
- 7. октобра служио Архијерејску литургију у храму Светог Симона у Прерадовцу;
- 9. октобра служио Архијерејску литургију у храму Светог Георгија на Опленцу;
- 10. октобра служио Архијерејску литургију у храму Светог апостола Вартоломеја у Раниловићу;

Манастир Св. Луке, Бошњане, 31. октобар 2002.

- 13. октобра служио Архијерејску литургију у храму Светог пророка Илије у Гарашима;

- 14. октобра служио Архијерејску литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у Јагодини;
- 15. октобра председавао Братском састанку свештенства Епархије шумадијске;
- 16. октобра служио Архијерејску литургију у храму Свете Петке у Лапову;
- 20. октобра служио Архијерејску литургију у Светоуспенском храму у Младеновцу;
- 21. октобра служио Молебан Светим новомученицима крагујевачким у Шумарицама;
- 26. октобра служио Архијерејску литургију у манастиру Грнчарици;
- 26. октобра служио на опелу почившем протонамеснику Милану Терзићу у Сопоту;
- 27. октобра служио Архијерејску литургију у храму Свете Петке у Петки;
- 31. октобра служио Архијерејску литургију у манастиру Светог Луке у Бошњанима;
- 3. новембра служио Архијерејску литургију у храму Светог пророка Илије у Обрежу;
- 8. новембра служио Архијерејску литургију у храму Светог Димитрија у Крагујевцу;
- 9. новембра служио Архијерејску литургију у храму Светог архангела Гаврила у Заблаћу (Епархија жичка);
- 10. новембра служио Архијерејску литургију у храму Преображења

Господњег у Смедеревској Паланци;

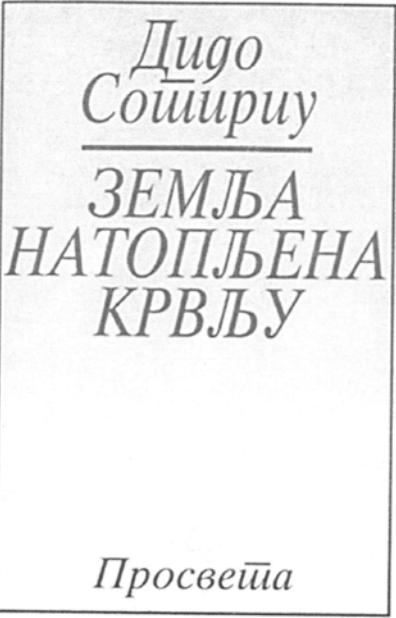
- 11. новембра служио Архијерејску литургију на темељима храма Спљивања моштију Светог Саве у Барајеву;
- 16. новембра служио Архијерејску литургију у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу;
- 17. новембра служио Архијерејску литургију у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу;
- 20. новембра служио Архијерејско бденије у манастиру Благовештењу;
- 21. новембра служио Архијерејску литургију у манастиру Благовештењу;
- 24. новембра служио Архијерејску литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у Рачи Крагујевачкој;
- 25. новембра служио Архијерејско бденије у храму Светог Јована Златоустог у истоименој Богословији у Крагујевцу;
- 26. новембра служио Архијерејску литургију у храму Светог Јована Златоустог у истоименој Богословији у Крагујевцу;
- 1. децембра служио Архијерејску литургију у манастиру Јошаници;
- 4. децембра служио Архијерејску литургију у манастиру Каленићу;
- 8. децембра служио Архијерејску литургију у Светосавском храму у Крагујевцу;
- 15. децембра служио Архијерејску литургију у храму Свете Петке у Бошњанима. ■

* Реч је о служењима која су забележена у документацији Епархијске канцеларије

ДИДО СОТИРИУ, ЗЕМЉА НАТОПЉЕНА КРВЉУ

(Просвета, Београд 2001, превела са грчког Гага Росић)

Књига коју препоручујемо

Дидо Сотириу је несумњиво једна од најомиљенијих грчких књижевница старије генерације. Као врло млада, избегла је из Мале Азије у Атину. У петнаестак романа, историјских новела и записа, већином се бавила животом и страдањем Грка на малоазијским обалама десетак година прошлог века.

Њена најпознатија дела су **Мртви чекају**, **Нарећење**, **Сравњено**, **Усрд пламена**, као и историјски запис **Малоазијска катастрофа и стратегија империјализма у источном Медитерану**. Међутим, њеним животним остварењем сматра се роман **Земља натопљена крвљу** који се у Грчкој доживљава као национални еп.

Када се 1962. године појавио роман Дидо Сотириу **Земља натопљена крвљу**, грчка критика га је поздравила као својеврсни грчки **Рат и мир**, епопеју о геноциду над Грцима са малоазијских обала. И сама рођена у овом делу источног Медитерана, књижевница је била сведок немилих и неизрециво тужних догађаја везаних за искорење грчког живља са родног тла на подручју турског приморја и залеђа. Роман је, међутим, слављен као ода миру упркос горких успомена оних који су преживели и стигли до грчког тла.

Роман говори о Манолису, грчком школарцу и његовом нераздвојном пријатељу Турчету Сефкијету чији су родитељи били у служби Манолисове породице. Прича о животном путу двојице дечака, од безбрежних дечјих игара по гајевима малоазијских приобалних заселака па до крвавих ратних догађања у којима ће се поново срести, преко нишана, учинила је да роман доживи преко осамдесет издања у Грчкој, а преведен је на скоро све европске језике. ■

Четрдесет година је прошло од када су малоазијски Грци искорењени са свог прадедовског тла. И ово искорењавање представља једно од најтужнијих поглавља наше нове историје.

Они који су преживели ову олују, одлазе полако један по један. Народно благо ишчезава или бива балсамовано у историјским архивима. "Не очекуј сузу у оку умрлог", каже једна малоазијска пословица.

Ја сам се надвила над успоменама живих. Са љубављу и болом при-

слонила уво на њихова срца у којима чујају успомене, као што у иконостасе склањамо границе финика и венце.

У лицу Манолиса Аксиотиса, главног приповедача књиге, живи малоазијски сељак који је служио у Амелетабуру од 1914. до 1918., који је касније обукао униформу грчке војске, који је својим очима видео пропаст, преживео ропство и окусио горки хлеб избеглиштва, четрдесет година лучки синдикалиста, борац Покрета народног отпора.

Пронашао ме је и дао ми један тефтер у ком су биле забележене његове успомене. Пензионер, засео је и са великим и стрпљењем и трудом забележио, полуписмен, све што су његове очи виделе током шездесет и нешто година.

Овакви сведоци су ми помогли да сакупим грађу која ми је била потребна да бих написала овај роман, са јединим циљем да оживим један заувек нестао свет; да стари не забораве; да млади правилно суде.

МИЛАН Р. ТЕРЗИЋ

ПРОТОНАМЕСНИК

После неколико прележаних срчаних удара у последњих десетак година, 25. октобра 2002. године упокојио се у Господу протонамесник Милан Терзић, парох ропочевско-сопотски.

Отац Милан је рођен у Неменикућама 21. јануара 1946. године, од угледних родитеља:protoјереја Радојица Терзића, архијерејског намесника космајског и мајке Добринке. Основну школу је завршио у Сопоту, а онда се уписао у богословију Св. Саве у Београду. Тамо остаје до отварања Одељења богословије у Сремским Карловцима, када бива у њу и премештен. Успешно је завршава 1968. године.

Оженио се честитом девојком Бранком, са којом је изродио сина Сашу и кћер Сању. Рукоположен је 1970. године од стране Његовог Преосвештенства епископа шумадијског Господина Валеријана и постављен за привременог пароха другог селевачког. На овој парохији остаје до смрти свога оца Радојића 1978. године. После тога, по молби буде премештен у Сопот на место њега, када преузима и дужност архијерејског намесника космајског. На тој дужности остаје до 1981. године.

Био је добар и омиљени свештеник код својих парохијана, што су и показали својим присуством на сахране. Његов умилни глас и савршени слух давао је благољепије приликом богослужења и сваког извршеног обреда. Постао је члан свештеничког хора Епархије шумадијске приликом његовог оснивања, и без његовог баса, готово да се није ни могло.

Живот га није миловао, па му се зато и здравље нарушило. Погинуо

му је зет од кћери иза кога је остало двоје малолетне деце, што вероватно није могао да преболи до гроба.

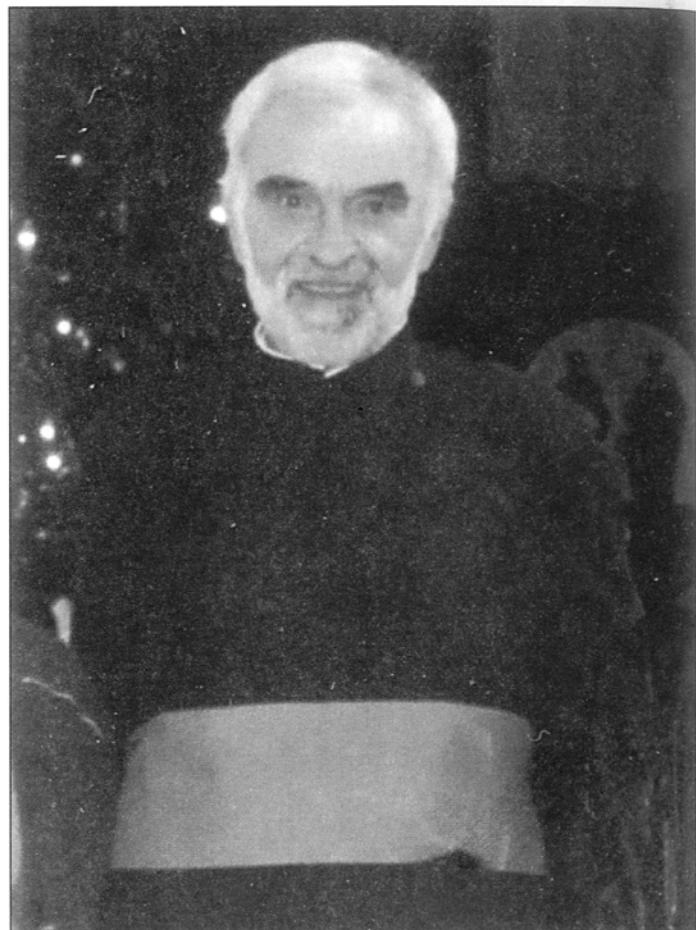
Опело је, у сопотској цркви Св. Вазнесења Господњег, извршио Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован уз саслужење двадесет пет свештеника, једног ћакона и седам присутних свештеника који су стигли мало касније због својих обавеза на парохијама. По извршеном опелу и трократном опходу око цркве од оца Милана оправтио се Владика истакавши да је велика част бити свештеник, јер је њему дато више него анђелима, али и зато и огромна одговорност, већа чак од родитеља према својој деци и породици, зато што ће он полагати рачуне пред Господом за сваку душу повереног му стада. Са свима он треба да се радује ако је радост, а исто тако и да тугује ако је туга. Мајци, супруги, деци и читавој ожалошћеној породици поручио је да ће им бити већа утеша ако за њега повећају молитве Господу. "Физички он није међу нама али у моли-

твама бићете у разговору са њиме" - рекао је Владика.

На гробу се од овоземаљских остатака оца Милана оправтио садашњи архијерејски намесник јереј Љубиша Смиљковић истакавши га као доброг пастира, родитеља, пријатеља и друга и замоливши га да нам свима оправти наше погрешке према њему, ако их је било, јер без оправштања нема ни спасења.

Сахрањен је на месном гробљу у Сопоту 26. октобра 2002. године. ■

**Драгослав Сенић,
protoјереј-ставрофор**

Година: XXIV

Број: 5-6 (144-145), 2002

Издавач:

Српска православна епархија
шумадијска

Излази:

шест пута годишње

Уређује:

Одбор

Главни и одговорни уредник:
Драгослав Степковић,
protoјереј ставрофор

Заменик главног уредника:
Негослав Јованчевић

Уредништво и администрација:
„Каленић“, 34000 Крагујевац,
Крагујевачког октобра 67

Телефон:
(034) 302-642, 371-150

Каленић

E-mail:
gci.kg@eunet.yu

Тираж:
3700 примерака

Припрема и штампа:
Графички центар Интерагент,
Крагујевац

Краљева црква манастира Студенице, Ваведење Пресвете Богородице

Освећење звона за цркву у Баточини

